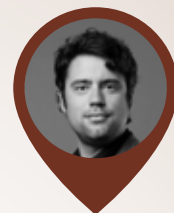

de journalist

Journalistiek kent geen grenzen

JEROEN REYGAERT

ANNICK DE WIT

JOYCE AZAR

CHRISTOPHE DEBORSU

Jongeren grijpen naar klassieke media voor coronanieuws

9 interessante boekentips

**KRIS VAN
HAVER**
VOORZITTER VVJ

Fragiele tijden

De coronacrisis is overgegaan in een nieuwe vorm van samenleven, met meer afstand, meer thuiswerken en voor veel collega's een minder evidente toegang tot nieuwsbronnen. Drie maanden van lockdown, angst en tonnen nepnieuws laten sporen na. En veel frustratie, niet alleen in België, maar in heel de wereld.

Met corona lijkt een wereldbeeld te kantelen. Oude standbeelden worden neergehaald. En ook geopolitiek schuift het. De crisis zet zelfs de democratie onder druk. Extreme partijen en autoritaire machthebbers zijn in opmars. In de VS blijken de 'checks and balances' van het systeem dan toch niet zo stevig als gedacht.

Democratie is een teer kasplantje, ook bij ons. En precies daarom is journalistiek meer dan ooit nodig. Overal in de wereld roepen machthebbers alibi's in om een kritische pers te omzeilen of te muilkorven. Het gevaar is reëel dat ze die rol straks niet willen lossen, ook niet als de coronastorm bedwongen is.

'Overal in de wereld roepen machthebbers alibi's in om een kritische pers te omzeilen of te muilkorven'

Natuurlijk kunnen journalisten zelf goede redenen hebben om zich met meer omzichtigheid rondom hun bronnen te bewegen (letterlijk en figuurlijk) en zelfs om niet alles wat ze weten onmiddellijk in de openbaarheid te gooien. Maar dat is dan aan hen om te beslissen: complexe afwegingen maken behoort nu eenmaal tot de kern van het journalistieke werk.

Er zijn géén argumenten of omstandigheden die kunnen wettigen dat de pers haar kritische werk niet zou mogen uitoefenen. Wie beperkingen van de persvrijheid nu toelaat, moet na de crisis niet verwonderd opkijken als hij of zij in 'het nieuwe normaal' niet meer nodig is.

Het wordt niet simpel. De voorbije jaren is de werkdruk al danig verhoogd en het personeelsbestand gekrompen. We kunnen alleen hopen dat de zware crisis die er komt na corona, de schade niet nog verergert.

Nu al zien we hoe moeilijk cameraploegen het hebben om hun werk te doen. Niet alleen in de VS, ook in ons land worden journalisten door de politie verhinderd hun werk te doen.

Een ander gevaar is dat de interactie tussen politiek en pers wegvalt. Dat politici zelf bepalen welke boodschap er de wereld wordt ingestuurd. Aanwezig zijn, vragen rechtstreeks kunnen stellen: het zijn geen privileges voor journalisten, maar een democratische noodzaak. We zetten ons maar beter schrap om weerwerk te bieden in deze fragiele tijden.

WERKTEN MEE

Coördinatie: Pol Deltour & Piet De Loof, pol.deltour@journalist.be, piet@revista-media.be || **Eindredactie:** Piet De Loof || **Concept en vormgeving:** Revista (www.revista-media.be) || **Medewerkers:** Pol Deltour - Selma Franssen - Charlotte Michils - Monica Moritz - Linda A. Thompson - Pieter Knapen - Geert Van Lierde - Christoph Meeussen || **Cover:** Revista || **Redactiesecretariaat:** Zennestraat 21, 1000 Brussel, Tel. 02/777 08 40, info@journalist.be - www.journalist.be || **Abonnementen:** Marleen Sluydts, info@journalist.be || **Reclameregie:** Beny Bechler, beny.bechler@journalist.be || **Druk en verzending:** Graphius

10

ACTUA

Openbaarheid van bestuur in coronatijd

12

SERVICE

Hoe bewaar je je onafhankelijkheid?

18

SERVICE

9 boeken die journalisten niet mogen missen

20

ACTUA

Jeroen Reygaert ging kijken hoe buurlanden corona aanpakten

28

FOTOROL

Frederiek Vande Velde kiest Wannes Nimmegeers

32

DE WISSEL

Ingrid Van Daele (ex-Knack) is nu woordvoester van de Staatsveiligheid

SPREEKTIJD

Annick De Wit en Christophe Deborsu

'Nogal wat politieke journalisten hopen stiekem dat Vlaanderen en Wallonië scheiden'

ONDERZOEK

1 op de 3 Vlamingen is coronanieuws moe

INTERVIEW

Joyce Azar

'Vlaamse media hebben het communautaire lange tijd verwaarloosd'

DE NIEUWKOMER

Elk jaar zetten zo'n honderd nieuwkomers hun eerste stappen in de journalistiek. Voor sommigen van hen is het een droom die eindelijk in vervulling gaat, anderen zijn er toevallig ingerold als zij-instromers. In dit nummer: **Margot Cassiers**, 27 jaar, sinds juli van vorig jaar aan de slag als researcher-producer bij Headline News Facilities Productions.

‘Je kan jezelf voortdurend heruitvinden’

Margot Cassiers

‘Headline NFP is een nieuwsfacilitair bedrijf. Als researcher-producer werk ik reportages uit voor de nieuws- en actualiteitsprogramma's van openbare omroepen over heel Europa. Ik bedenk verhaaldeel en leg interviews vast voor hun correspondenten. Soms werk ik dus als een fixer, soms als een *factchecker* en soms als een redactrice die verhaallijnen probeert vorm te geven.’

‘Voor ik bij Headline NFP begon, heb ik anderhalf jaar als freelancer gewerkt. Mijn focus lag toen op internationale thema's en onderzoeksjournalistiek. Na een tijdje begon ik echter naar stabiliteit te hunkeren en had ik ook het gevoel dat ik niet meer zoveel kon leren van mezelf (*lacht*). Ik was wel zenuwachtig voor de overstap naar Headline omdat het een grote verandering was – van freelancen voor de geschreven pers naar researchen en produceren voor televisieprogramma's.’

‘Het is heerlijk om opnieuw in teamverband te werken. Hoewel de redactievloer overwegend Belgisch is, hebben onder meer de Finse, Noorse, Zweedse en Ierse openbare omroepen ook een kantoor in het gebouw waar wij zitten. Dat levert een heel unieke context op. Je ontdekt zo dat elk land zijn eigen focus heeft, dat ze elk op een andere manier naar een bepaalde crisis of gebeurtenis kijken.’

‘Het voordeel van een nieuwkomer te zijn zit voor mij in de risico's die je kan nemen. Je hebt de luxe van het falen. Als jonge beginnende journalist kan je jezelf permanent heruitvinden, je kan experimenteren, je kan op je bek gaan en de volgende dag rechtkrabbelen.’

‘Dat is dan ook mijn tip aan andere nieuwkomers. Durf iets te proberen waarvan je denkt: *hier zal ik niet goed in zijn*. Want dat is het best mogelijke leerproces. Zo leer je wat je sterktes zijn en hoe het de volgende keer anders te doen. Het is door te springen en te experimenteren dat je je grenzen verlegt en je eigen *imposter syndrome* (*de gedachte dat je niet bekwaam bent en dat anderen je zullen ontmaskeren, red.*) in vraag leert stellen.’ (LAT)

MEEST AANGEKLIKT

Wat was vorige maand het meest aangeklikte artikel op jullie website? We vroegen het aan **Bart Vanegeren**, hoofdredacteur van *Humo*.

VAN 'TOBBER' TOT 'KRITISCHE VLAMING': WELK LOCKDOWN-TYPE BENT U?

OVER DE TAALGRENEN

Wat gebeurt er aan de andere kant van de taalgrens op journalistiek vlak? Met deze rubriek ben je weer mee.

AJP weert zich tegen MR-voorzitter Bouchez

De AJP, Franstalige zustervereniging van de VVJ, is in een polemieker verzeild geraakt met MR-voorzitter George-Louis Bouchez over journalistieke onafhankelijkheid. Dat zit zo. Vorige maand postte een politievakbond beelden op internet waarop was te zien hoe in Anderlecht jongeren enkele politieagenten hard aanpakten. Een RTBF-journaliste, Sofia Cotsoglou, twitterde daarop dat de pers door die beelden over te nemen maar één versie van de feiten had gebracht. Dat noopte MR-voorzitter Bouchez dan weer tot een reactie en een venijnige steek naar de RTBF erbovenop. Waarop de AJP aan Bouchez vroeg om journalisten niet voor te schrijven wat ze moeten denken of zeggen. ‘Als politicus moet hij zich bewust zijn van zijn voorbeeldfunctie en kiezen voor nuance’, aldus AJP-secretaris Martine Simonis. (PD/CM)

HUMO

Bart Vanegeren: 'Het meest aangeklikte artikel in de maand mei was een zelftest, die 41.000 keer werd ingevuld. Met *Humo's* grote coronaenquête onderzochten we hoe de Vlaming zich voelt bij de lockdown. Op basis van de resultaten definieerde het onderzoeksbureau 6 lockdown-types, van 'de tobber' tot 'de zenmeester'. In onze online zelftest van 15 vragen ontdek je jouw type én hoe jij je verhoudt tot de gemiddelde Vlaming. De test blijkt populair en past goed bij *Humo*: het plaatst het nieuws in perspectief, met een knipoog. Welk type *ik* ben? Net als bijvoorbeeld Philippe Geubels en Joris Hessels veeleer *de onverschillige* — mooi meegenomen voor wie in deze woelige tijden een blad probeert te leiden.' (SF)

DE VAKPERS

Zowat één op de vijf Belgische beroepsjournalisten werkt voor een gespecialiseerd magazine. Reden genoeg om in elke editie de spots te richten op één titel.

Wablieft

- 48 nummers per jaar
- Oplage: 7.000 stuks
- Sinds 1985
- 5 vaste (deeltijdse) medewerkers

'HOE KAN HET NOG EENVOUDIGER?'

Hoe begon *Wablieft*?

Michel Helaers, hoofdredacteur: 'In de jaren 1980 steunde de Vlaamse overheid initiatieven voor alfabetisering. Een vijftiental lokale groepen leerde volwassenen beter lezen en schrijven. Omdat er weinig lesmateriaal op maat van volwassenen bestond, ontwikkelde de vereniging Alfabetisering Vlaanderen in Dendermonde zelf interessante lessen over de actualiteit, die al snel werden overgenomen door alle groepen. Vanaf 1992 groeide dit uit tot een tweewekelijks nieuwsoverzicht in begrijpelijke taal, waar mensen een abonnement op konden nemen. Sinds 1998 verschijnt *Wablieft* wekelijks, in kleur. Later is daar *Wablieft Start* bijgekomen, een tweewekelijkse publicatie die nog laagdrempeliger is.'

Welk nieuws brengen jullie?

'Elke editie bevat binnen- en buitenlandnieuws en sport. We willen er zijn voor iedereen die door moeilijkheden met lezen niet bij de reguliere media terecht kan. Dat is een heel diverse groep: laaggeschoolden en anderstaligen, jongeren en bejaarden. We kiezen onderwerpen die hen allemaal raken. *Wablieft* zal bijvoorbeeld niet snel over opera schrijven, maar wel over het Songfestival.'

Wablieft is ook meer dan een papieren krant.

'In 2019 werd het aanbod met steun van het Vlaams Journalistiek Fonds uitgebreid met dagelijks online nieuws. Dit nieuws staat gewoonlijk gedeeltelijk achter een paywall, maar nu even niet, zodat iedereen het coronanieuws in eenvoudige taal kan volgen. Daarnaast brengen we boeken uit en geven we tekstadvies aan bedrijven en instellingen.'

Wat is uw belangrijkste advies voor eenvoudiger schrijven?

'Verplaats je in je doelgroep, vermijd jargon en neem persberichten niet letterlijk over. En stel jezelf tijdens het nalezen de vraag: hoe kan het nog eenvoudiger?' (SF)

HET CIJFER

13 miljoen

Dat is het bedrag dat de Vlaamse regering uiteindelijk heeft toegestopt aan de Vlaamse mediasector om de coronacrisis door te komen. De checkcheckcheck-campagne van de Vlaamse overheid zorgde voor 3 miljoen advertentiegeld. Begin juni kondigde Mediaminister Benjamin Dalle (CD&V) dan de oprichting van een Noodfonds van 10 miljoen euro aan. Daarvan gaat 3,8 miljoen naar de VRT en meewerkende bedrijven, nog eens 3,8 miljoen is bestemd voor de regionale omroepen, 1,9 miljoen gaat naar het Vlaams Audiovisueel Fonds, en 0,5 miljoen is tot slot bestemd voor lokale radio's, netwerkradio's en eventueel nog digitale spelers. (PD)

ANNICK DE WIT
(HET LAATSTE NIEUWS) EN
CHRISTOPHE DEBORSU (RTL)

‘Is België een meerwaarde? Voor de media wél’

Zij is een Vlaamse uit Schelle, hij een Waal uit Namen, maar ondanks hun verschillen delen Christophe Deborsu en Annick De Wit behalve een trouwring ook nog hun liefde voor de journalistiek. En dat levert wel eens pittige quotes op: 'Nogal wat politieke journalisten hopen stiekem dat Vlaanderen en Wallonië scheiden. Dat zou hét hoogtepunt van hun carrière zijn.' Een gesprek over Vlaamse onverschilligheid, Waalse werklust en een land genaamd België.

INGE STIERS

Geheel toevallig vindt het interview met Christophe Deborsu (55), politiek journalist bij RTL, en *Het Laatste Nieuws*-reporter Annick de Wit (52) plaats op een symbolische dag: 26 mei. Precies een jaar eerder trokken we naar de stembus, maar een federale regering is er nog steeds niet. Aan de vraag of België straks barst, valt in dit huishouden dan ook niet te ontsnappen. 'De coronacrisis heeft één ding bewezen: dat België werkt,' zegt Christophe. 'Maar in de coulissen hoor ik journalisten vaak zeggen dat dit land om zeep is, dat het gaat ontploffen. Misschien is het omdat sommigen stiekem hopen dat het gebeurt, want nogal wat politieke journalisten zouden het zien als hét hoogtepunt van hun carrière om het einde van België te mogen verslaan. Ik kan er ergens begrip voor opbrengen. Ik heb tijdens het maken van *Bye Bye Belgium* zelf kunnen ervaren hoe spannend dat is! (*lacht*) Maar tegelijk beseffen journalisten gelukkig ook dat we in een boeiend land leven. Onze verschillende taalgemeenschappen zijn een onuitputtelijke bron aan goede onderwerpen. Zonder de overkant zou ons werk toch saai worden.'

Denkt de man/vrouw in de straat daar ook zo over?

Christophe: 'Mensen zijn gelaten. Het zou niemand verbazen als het land splitst. Het is een kroniek van een aangekondigde dood.'

Annick: 'We werden daar ook dikwijls mee geconfronteerd in *Dwars door Wallonië*, de reportagereeks die

we net voor de coronacrisis voor *Het Laatste Nieuws* hebben gemaakt. Niet dat ze het wensten, maar veel Walen die we spraken leken zich alvast neer te leggen bij het zogenaamd onvermijdelijke.'

'De jonge journalisten van vandaag zijn veel beter dan de oude garde'

CHRISTOPHE

Christophe: 'In Vlaanderen is het nog minder een thema omdat jullie nog minder te verliezen hebben bij een splitsing. Voor Vlamingen bestaan wij alleen nog als ze op vakantie gaan naar de Ardennen of als de Rode Duivels spelen. Maar misschien is die onverschilligheid net goed: we gaan niet scheiden omdat we vergeten hebben dat we een land zijn.'

Jullie werken allebei al dertig jaar in de journalistiek. Wat is het meest fundamentele verschil tussen de Franstalige en de Vlaamse journalistieke aanpak?

Christophe: 'Dat nalezen! Zoiets lijkt zo onschuldig, maar dat is het niet. In

Vlaanderen hebben politici, of wie dan ook, altijd het recht om hun interview na te lezen en dat wordt door journalisten ook aanvaard. Maar als je dat in Wallonië vraagt, krijg je onmiddellijk de opmerking dat je de persvrijheid niet respecteert. Met als ondertoon dat je dus geen democraat bent. Dat is een totaal andere manier van werken dan in Vlaanderen.'

Annick: 'Bij ons is dat geëvolueerd. Vroeger gebeurde dat nalezen ook in Vlaanderen veel minder. Ik stuur lange interviews voor publicatie door. Bij de levensverhalen die ik schrijf, sta ik er zelf op dat de familie die ik heb gesproken vooraf naleest. Bij hard nieuws hoeft dat natuurlijk niet altijd, want dat dreigt er dan weer te worden uitgehaald. Terwijl het nieuws natuurlijk ook z'n rechten heeft. Ik zeg ook altijd tegen Christophe dat hij het artikel moet nalezen als hij zelf een interview heeft gegeven.' (*lacht*)

Christophe: 'Ik denk daar zelfs niet aan, omdat dat zo ver van onze cultuur ligt.'

Waarom is dat zo?

Christophe: 'De *noblesse* van de journalist, met z'n colbert en alle grandeur die daarbij hoort, is in Wallonië veel langer blijven hangen. Zo iemand gaat zich niet verwaardigen om zijn fantastische artikel te laten nalezen.'

Annick: 'Ik denk dat Vlamingen daar gewoon vranker en pragmatischer in zijn. Een Vlaming die wordt geïnterviewd, denkt vaker aan het resultaat, aan wat zo'n interview hem moet opleveren.'

Heeft het misschien te maken met het feit dat het wantrouwen tegenover de media in Vlaanderen groter is?

Annick: 'Ik heb dat ook een tijdje gedacht, maar ik vind dat die argwaan tegenwoordig weer minder is. Dat is toch mijn eigen ervaring.'

Christophe: 'De Vlaamse pers is ook gewoon veel beter geworden. Toen ik 32 jaar geleden begon als journalist, klopte één op de drie verhalen die in *Het Laatste Nieuws* verschenen niet

volledig. Maar dat is in de jaren negentig, onder Christian Van Thillo, compleet veranderd. Vanaf dan werden populaire kranten kwaliteitskranten.'

Geldt dat ook voor de Franstalige media?

Christophe: 'Ja. Journalisten werken nu veel harder. Ik heb het nog mee-gemaakt dat reporters na een pers-conferentie om vier uur 's namiddags na drie whiskeys en twee pousse-café's op de redactie toekwamen. Die tijd is lang voorbij. Journalisten werken nu een stuk serieuzer en de kwaliteitseisen liggen hoger. En maar goed ook. De jonge journalisten van vandaag zijn veel beter dan de oude garde.'

De Franstalige mediasector heeft wel een stuk minder financiële middelen dan de Vlaamse. Maakt dat haar kwalitatief ook minder sterk?

Christophe: 'Ik hoop van niet. Het is een feit dat de Waalse media armer zijn. Er zijn dan ook minder kijkers, minder lezers, minder luisteraars. En dus ook minder journalisten. Mijn programma wordt met maar drie mensen gemaakt.'

Annick: 'Christophe ontkracht elk cliché van 'de luie Waal'. (lacht)

Christophe: 'Het verschil in middelen met Vlaanderen is er, maar we compenseren dat door heel hard te werken. Goede journalistiek is niet alleen een kwestie van geld, maar ook van inzet. We roeien met de riemen die we hebben en we doen dat zo goed mogelijk. We vergelijken onszelf ook niet met de Vlaamse media. Wij zijn geen concurrenten, hè. En dat is een grote troef, want daardoor kunnen we samenwerken. Ik heb met mijn RTL-programma *C'est pas tous les jours dimanche* bijvoorbeeld een zeer goede samenwerking met *De Zevende Dag* en met het *VTM-nieuws*. Onlangs wisselden we nog Maggie De Block uit. Is België dus een meerwaarde? Voor de media in ieder geval wél.'

Weten Vlamingen wel wat er leeft bij hun zuiderburen, en omgekeerd?

Annick: 'Nee. Christophe volgt de

Vlaamse media op de voet, ik lees wel eens Franstalige kranten, ik kijk natuurlijk ook elke zondag naar Christophes programma, en samen met hem naar de tv-journaals, maar dat doet de doorsnee Vlaming niet. En eerlijk? Als ik niet met Christophe getrouwd was, zou ik dat waarschijnlijk ook niet doen. Ik denk dat dat vooral komt door de taal. Je moet al goed Frans verstaan om het pittige tempo van *C'est pas tous les jours dimanche* te kunnen volgen. En je moet van de stevige debatcultuur houden, die is toch heel anders dan wij op de Vlaamse televisie gewend zijn.'

Christophe: 'Het is ook opmerkelijk dat Waalse journalisten meer Vlamingen interviewen dan omgekeerd. Ik ontvang elke week meerdere Vlamingen in mijn programma. Zoveel Walen zie ik niet op de Vlaamse tv.'

gemarcheerd. De interesse van de Vlaming is dus blijkbaar toch groter dan we misschien al te snel veronderstellen.'

Helpen kleurrijke figuren als MR-voorzitter Georges-Louis Bouchez om de interesse voor Wallonië aan te wakkeren?

Annick: 'We zijn hier in Vlaanderen vaak niet geneigd over de Franstalige personaliteiten te schrijven 'omdat hier niemand hen kent'. Maar als wij er niet over schrijven, worden ze hier ook niet bekend.'

Christophe: 'Er zijn wel veel initiatieven. Ik was bijvoorbeeld dit seizoen vaste tafelgast in *Vandaag*, de talkshow van Danira Boukhriss. Ik kom af en toe bij *De Afspraak*. Er worden meer en meer Waalse stemmen opgevoerd in de Vlaamse media. Denk maar aan

'Nogal wat politieke journalisten hopen stiekem dat Vlaanderen en Wallonië scheiden. Dat zou hét hoogtepunt van hun carrière zijn'

CHRISTOPHE

Heb je daar een verklaring voor?

Christophe: 'Wij zijn de minderheid in dit land. Franstaligen maken maar 42% van de Belgische bevolking uit, hè. Economisch hebben wij Vlaanderen nodig, daarom willen we hen ook in onze media. Plus: Vlaamse gasten spreken nog altijd beter Frans dan Franstaligen Nederlands.'

Annick: 'Omgekeerd is er minder interesse. Als wij in Vlaanderen over een Waal schrijven, zetten we daar vaak niet 'Waal', maar 'Belg' bij. Anders haken er lezers af: 'Ha, 't is een Waal, dat zijn wij niet.' Maar aan de andere kant: *Dwars door Wallonië* en andere Wallonië-reportages hebben in *Het Laatste Nieuws* wél goed

Alain Gerlache. Of Béatrice Delvaux in *De Standaard*. Dat bestond vijftien jaar geleden niet.'

Annick: 'Maar meestal is het toch Christophe die men het eerste belt als het over Wallonië gaat.'

Christophe: 'Maar nee, er zijn nog vele anderen.'

Annick: 'Niet voor mij. (lacht) Maar dat bedoel ik.'

Merken jullie nog verschillen tussen de Vlaamse en de Franstalige media?

Christophe: 'Eerder een gelijkenis, namelijk de regionale insteek. Wij hebben heel succesvolle regionale kranten, zoals *L'Avenir* en *La Meuse*. Die kranten worden veel beter

verkocht dan de nationale. Die link met de eigen wortels zie je ook in Vlaanderen, waar bijvoorbeeld *Het Belang van Limburg* ongezien populair is.’

Annick: ‘Ook in *Het Laatste Nieuws* is veel aandacht voor regionieuws, maar bij *Sudpresse* spat dat van de voorpagina af. Maar het werkt, want mensen willen nog altijd graag weten wat er in hun buurt gebeurt.’

Christophe: ‘Kijk ook maar naar het succes van Radio 2, dat zeer sterk lokaal verankerd is. Zij hebben een marktaandeel van bijna dertig procent. Een unicum in Europa.’

Nog even naar de actualiteit: is er in Wallonië op een andere manier verslag uitgebracht over de coronacrisis. Of was de teneur hetzelfde?

Christophe: ‘In Wallonië is men er in de media veel meer van uitgegaan dat deze crisis illustreert dat België werkt, weliswaar mits enkele kritische noten, zoals de vaststelling dat er te veel ministers zijn. In Vlaanderen lag de nadruk meer op de Belgische kwalen.

Bij ons werden experts, zoals Marc Van Ranst, ook niet elke avond in allerlei programma’s opgevoerd. Wij hadden met Emmanuel André wel onze eigen Van Ranst, maar die was niet de hele tijd op tv. De Vlaamse experts zaten trouwens ook regelmatig bij ons in de studio.’

Ook de manier waarop er naar premier Wilmès werd gekeken, was erg verschillend.

Christophe: ‘Klopt. In Vlaanderen kreeg ze bij momenten nogal wat kritiek, in Wallonië is men lovender over haar geweest.’

Annick: ‘Ik wil toch wel aanstippen dat Wilmès op de Vlaamse tv helemaal anders overkomt dan op de Franstalige. Wij kennen haar vooral van de persconferenties van de Veiligheidsraad, waar ze in een heel neutraal, bijna gekunsteld harnas moet zitten. Maar in Franstalige programma’s is ze heel vlot, reageert ze vaak behoorlijk pittig en zelfs goedlachs. Dat zijn allemaal dingen die wij hier niet van haar zien.’

Christophe: ‘De Vlaamse pers is in

het algemeen kritischer. Ik wil zeker niemand de les spellen – een journalist dient kritisch te blijven. Maar hij moet niet denken dat hij altijd alles en iedereen moet afkraken.’

Annick: ‘Of denken dat nieuws altijd slecht moet zijn. Zeker in coronatijden moeten we goed nadenken over de manier waarop we iets brengen, over de woorden die we gebruiken en de titels die we erboven zetten.’

Want jullie hebben een grote verantwoordelijkheid.

Annick: ‘De hele pers heeft die, zeker nu. Wij moeten de maatregelen zeer goed communiceren, zonder dat we het moreel van de bevolking kelderen. En aan de andere kant moeten we wel kritisch genoeg blijven, want wij zijn geen regeringswoordvoerders, noch de persdienst van de universiteiten. Dat is een moeilijk evenwicht, maar ik vind dat de media dat over het algemeen zeer goed doen.’

Christophe: ‘Zeer zeker. Voor de rest: de Belgen hebben samen corona verslagen. Dat mag ook wel eens gezegd worden.’

JOURNALISTIEK WOBLEN IN CORONATIJD

Transparantie meer dan ooit noodzakelijk

Welke adviezen volgen politici bij het uitstippelen van hun coronabeleid? Die van wetenschappers of die van lobbygroepen links en rechts? En hoe verliep in het algemeen de besluitvorming in deze historisch unieke periode? Zopas gaf premier Sophie Wilmès (MR) een eerste aanzet met de vrijgave van de GEES-adviezen, maar er komen nog heel wat belangrijke beslissingen aan. Voor journalisten die achter feiten willen aangaan zijn het gouden tijden. En gelukkig kunnen ze daarbij ook op enkele transparantiewetten een beroep doen.

CHRISTOPH MEEUSSEN

Journalisten, en zeker politieke journalisten, volgen het werk van beleidsmakers op de voet. In een democratie is dat ook de logica zelve. Toch rijst daarbij onvermijdelijk de vraag wannéér pers en publiek iets mogen weten. Neem het onderzoek van Binnenlandse Zaken naar de mogelijkheid van online verkiezingen: kunnen we dat van meet af aan inzien, of pas bij de behandeling in het parlement? Of bij een negatief advies over een grote nieuwe verbrandingsoven: is dat van in het begin openbaar of moeten we wachten tot de beslissing is genomen?

In coronatijden is het niet anders. Wachten we op info tot de regering opnieuw met maatregelen voor de dag komt? Of is het interessant – misschien zelfs nodig – om vooraf al te weten welke kaarten op tafel liggen? Of een bepaalde maatregel haalbaar en eerlijk is? Of het valt uit te leggen, bijvoorbeeld, dat de bescheiden Vismarkt in Brugge evenveel kraampjes mag tellen als de gigantische Grote Markt van Sint-Niklaas? Hadden de experts het wel altijd bij het rechte eind en werd er niet te veel — of net onvoldoende — naar de bedrijven en de gezinnen geluisterd?

PIJNLIJK LEK

Half april was er veel commotie over het voortijdig lekken van een ontwerpadvies van de GEES, de expertengroep die de exitstrategie uit de coronalockdown moet aansturen. Naar verluidt zat het lek in politieke hoek. Maar het was een pijnlijk lek, oordeelde een collega, want ‘mama fleurde op na het nieuws dat ze tien mensen mocht zien’, en dat bleek nadien helemaal ongegrond.

Uiteraard is het cruciaal om goed te duiden wat de aard van de gelekte info is. Zoals GEES-voorzitter Erika Vlieghe het in dit geval formuleerde: ‘De GEES wikt, maar de politiek beschikt.’ En dus komt het een redactie inderdaad toe om duidelijk te maken of de informatie nog maar in de voorbereidingsfase zit, dan wel al een politieke eindbeslissing vormt. Gaat het om een advies – waarnaast ook nog andere belangengroepen hun zeg kunnen doen – of zijn we aan het eind van de rit? Woordvoerders/politici zijn daarbij altijd een nuttige bron van informatie, maar toch vertellen zij doorgaans niet het hele verhaal. Het is dan dat journalisten kunnen terug vallen op nog een andere tool: de openbaarheidswetgeving. Het is die tool die nu al

heeft geleid tot de openbaarmaking van de GEES-adviezen. Dat gebeurde na de nodige druk, en ook een aantal wob-verzoeken. Hoe verloopt dat?

ONTWERPADVIES

De basisregel in de Grondwet is duidelijk: *alle* bestuursdocumenten zijn *standaard* publiek. Het weigeren van inzage is dus de uitzondering, die dan ook niet lichtzinnig mag gebeuren. De wet somt een beperkt aantal opties voor weigering exhaustief op: bescherming van de openbare orde, bescherming van de privacy, het geheim van het gerechtelijk onderzoek... Maar vaak moeten die redenen dus worden afgewogen tegenover het publiek belang die de informatie kan hebben. Ook voor coronadocumenten zijn deze regels van toepassing, of het nu gaat om studies, nota's, cijfers of adviezen. Weigeren kan slechts als daar een gegronde, wettelijke reden voor is. De impact van het coronabeleid is intussen gigantisch – onze persoonlijke en economische vrijheden zijn gigantisch ingeperkt, landsgrenzen werden gesloten – en het belang van informatie dus des te groter. Dat impliceert dat een overheid extra goed moet motiveren wanneer ze informatie toch wil achterhouden.

Zo weigerde Wilmès op zeker ogenblik een kopie te geven van alle tot dan toe opgeleverde GEES-adviezen, ook de definitief afgewerkte. De Commissie voor Toegang tot Bestuursdocumenten, de federale transparantiewaakhond zeg maar, zag dat echter anders. ‘Bij een zware gezondheids crisis zoals deze als gevolg van de COVID-19’, aldus de CTB, ‘waarbij de fundamentele vrijheden worden ingeperkt, is er een zwaar maatschappelijk belang gediend met de openbaarmaking van die adviezen.’ (https://www.ibz.rn.fgov.be/fileadmin/user_upload/fr/com/

Premier Wilmès weigerde op zeker ogenblik een kopie te geven van alle tot dan toe opgeleverde GEES-adviezen. ©Belga

publicite/avis/2020/AD-VIES-2020-043.pdf)

EERST VALIDEREN

De premier heeft de opgevraagde rapporten intussen vrijgegeven. Opvallend is dat eerst nog aan de experts werd gevraagd om ze te *valideren*. ‘Een kwestie van fairness, juistheid van de adviezen en hoffelijkheid’, zegt woordvoerder Elke Pattyn, ‘want de experts zelf mailden ze door op vertrouwelijke basis. Ze zijn integraal vrijgegeven.’

Het vrijgeven zelf wordt intussen niet meer in vraag gesteld. De commotie over het gelekte GEES-advies ging destijds evenwel vooral over het feit dat het nog om een adviesontwerp ging. Toch laat de openbaarheidswet toe dat ook *niet-afgewerkte* documenten worden opgevraagd en gepubliceerd. De overheid *mag* wel een onaf document weigeren als het ‘tot

misvatting aanleiding kan geven’. Maar ze *hoeft* dat niet te doen.

‘Of iets afgewerkt is of niet is op zich geen reden om de openbaarmaking te weigeren’, bevestigt transparantie-expert Frankie Schram (KU Leuven). Ook onafgewerkte documenten kunnen dus publiek gaan. Anders zouden overheden wel eens in de verleiding kunnen komen om documenten langdurig als ‘onaf’ te bestempelen, enkel maar om controle van buitenaf te beletten.

Toch waarschuwt ook professor Schram voor conceptversies. ‘Een draftversie is altijd een werk in progressie’, zegt hij. ‘En aangezien steeds meer mensen de lockdown problematisch vinden, kan een voortijdige bekendmaking ernstige gevolgen hebben. Te snel een onaf advies publiceren kan dan leiden tot onnodige onrust in de samenleving.’

FFP2-MASKERS

Mogelijk leggen de meningsverschillen in de toekomst heel wat meningsverschillen bloot. Het is dan aan de wetenschappers om te beantwoorden hoe hun advies tot stand kwam, en aan de politiek om te motiveren waarom ze van dit advies – en ook van andere groepen – afweek. Dat er relevantie is voor vrijgave, toonde bijvoorbeeld *De Morgen* met een verzoek aan de Hoge Gezondheidsraad. Die had zijn advies 9577 inzake Covid-19 niet gepubliceerd. Nochtans ging het om een verhit coronatopic: wie draagt maar beter FFP2-maskers? Het advies dateerde van midden maart en werd uiteindelijk mooi vrijgegeven.

Professor Dirk Voorhoof (UGent) sluit zich alvast aan bij de roep om meer openbaarheid van bestuur, zeker in coronatijd. ‘In het verleden zijn overheden in ons land al herhaaldelijk teruggefloten op dit punt’, zegt hij. ‘Nu meer dan ooit is transparantie – ook over de voorbereiding en uitvoering van beleidsbeslissingen – levensnoodzakelijk.’

Tot slot: misschien kunnen ook de beleidsaanbevelingen van andere adviesorganen en lobbygroepen publiek worden gezet? Zo kan uiteindelijk de hele (schriftelijke) beslisketen tegen het licht worden gehouden.

Nog dit: hou er rekening mee dat België (federaal) twee transparantiewetten kent. Een algemene en een specifieke, waarbij die laatste wet enkel voor milieu-informatie geldt. Het virus SARS-CoV-2 en mogelijk ook info in verband met de ziekte Covid-19 vallen mogelijk onder die tweede regeling. Vandaar deze tip: weigert een overheid inzage, dan ga je best bij beide bevoegde commissies in beroep.

'Embedded', 'ambassadeur', 'native advertising': hoe bewaar je je onafhankelijkheid?

De beroepsethische basisplicht van elke journalist is onafhankelijkheid. Maar hoe maken we daar werk van, in tijden van soms grote politieke, maatschappelijke of commerciële druk op ons werk? Hierna een reeks praktische guidelines, geput uit de Code van de Raad voor de Journalistiek.

GEERT VAN LIERDE

MOGEN DERDEN REPORTAGES BEKOSTIGEN?

Volgens artikel 12 van de Code aanvaardt een journalist geen opdrachten of voordelen die zijn onafhankelijkheid (of die van zijn redactie) in gevaar kunnen brengen. Een aanvullende richtlijn voegt daaraan toe dat reportages 'in principe worden betaald met middelen van de redactie en onder verantwoordelijkheid van de hoofdredactie'. De richtlijn laat niettemin een zekere ruimte voor externe financiering of logistieke ondersteuning, op voorwaarde dat die de onafhankelijkheid niet hypothekeert. Dreigt er toch een probleem van geloofwaardigheid te rijzen, dan hebben de journalist en zijn redactie de plicht om transparant over de externe financiering of ondersteuning te communiceren.

Wellicht neemt niemand er aanstoot aan wanneer je een minister op een buitenlandse missie vergezelt en meevliegt met het regeringsvliegtuig, dat anders half leeg zit. Anders wordt het wanneer een overheid, bedrijf of niet-gouvernementele organisatie je commerciële vlucht of verblijf betaalt. Ook samenwerking met een touroperator, toeristische dienst, luchtvaartmaatschappij of wijninvoerder is problematisch voor een reportage over een regio of wijngoed. Wees in die gevallen hoe dan ook transparant, je publiek heeft daar recht op.

Pieter Knapen, secretaris-generaal en ombudsman van de Raad voor de Journalistiek, wijst op het grote belang van deze regels: 'Het respecteren ervan waarborgt op lange termijn de journalistieke geloofwaardigheid. Wanneer mensen het verschil niet meer zien met betaalde bloggers, vloggers en influencers, is het gedaan met de journalistiek.'

'EMBEDDED JOURNALISM': WEES TRANSPARANT

Meer dan eens gaan journalisten mee met het leger of niet-

gouvernementele organisaties voor reportages in onveilige gebieden. Dat kan zeker, en vaak zal het zelfs een voorwaarde zijn om gewoonweg je werk te kunnen doen. Toch geldt ook hier de regel: bewaar je kritische zin. En vertel je publiek dat je om veiligheidsredenen 'embedded' werkt, wat mogelijk je zicht op de werkelijkheid toch beperkt. Dankzij die transparantie kan het publiek beseffen dat je verhaal misschien niet alle elementen van de waarheid bevat, maar wellicht zal het daar toch begrip voor opbrengen.

DE JOURNALIST ALS AMBASSADEUR?

Soms vragen organisaties aan journalisten om een 'ambassadeurschap' op zich te nemen. Gaat het om louter commerciële entiteiten, dan houden journalisten de boot af. Die terughoudendheid is eveneens aangewezen wanneer overheden de vraag stellen. Zelfs steun aan goede doelen, niet-gouvernementele organisaties en vrijwilligersorganisaties kan problematisch zijn. Artikel 11 van de Code is nu eenmaal duidelijk: de journalist leent zich niet tot reclame of propaganda.

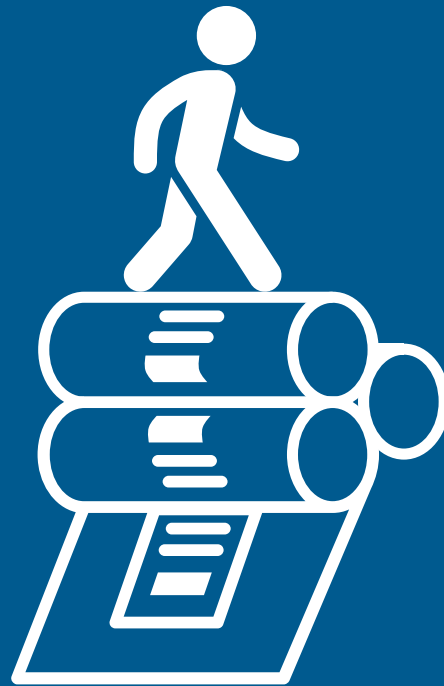
Een journalist die - zelfs in zijn vrije tijd - promotie voert voor een toeristische streek, een stad of een ngo, kan daar nog moeilijk een journalistieke reportage over maken. Evalueer goed mogelijke engagementen als ambassadeur en vraag je telkens af of je voldoende onafhankelijk kan blijven berichten over de organisaties in het betrokken domein. Hou daarbij ook rekening met hoe derden je (on)afhankelijkheid zullen percipiëren.

LAAT JE NIET LENEN TOT 'NATIVE ADVERTISING'

Artikel 11 van de Code bepaalt helder en duidelijk dat journalisten zich niet lenen tot het schrijven van een reclameboodschap. Het is dan ook onaanvaardbaar dat een journalist op pad wordt gestuurd voor een redactionele reportage die achteraf door commerciële diensten wordt gepubliceerd als 'advertorial' of 'publiscopie'. Journalisten kunnen dergelijke opdrachten weigeren en - als het toch gebeurt - deze 'native advertising' aanklagen. Uitgevers misbruiken dan het statuut van de journalist. Ze tasten zijn geloofwaardigheid aan en brengen hem in opspraak, zeker wanneer in de publiscopie de naam van de journalist wordt vermeld. In zo'n geval kan de journalist zelf tegen zijn uitgever een klacht indienen bij de Raad voor de Journalistiek.

Vlaamse Vereniging
van Journalisten

VVJ nodigt al haar leden en sympathisanten uit op een

STADSWANDELING DOOR DE BELGISCHE PERSGESCHIEDENIS

Brussel, zaterdag 12 september 2020

Tijdens deze wandelvoordracht gaan we op zoek naar sporen die krantenredacties en journalisten in het Brusselse stadsbeeld hebben achtergelaten. We besteden aandacht aan enkele architecturale realisaties, we staan stil bij monumenten voor illustere journalisten en vertellen het verhaal van collaboratie en clandestiene pers, van fusies en overnames.

Onze gids: Stefan Moens, stadsgids Brussel, docent Journalistiek Erasmushogeschool Brussel

Praktisch

We vertrekken om 10 uur aan het Centraal Station (het Europaplein voor de hoofdingang).

En we eindigen - voor wie het wil - met een lunch.

Deelname is gratis voor VVJ-leden en -sympathisanten.

Wel voor 7 september inschrijven via onze website www.journalist.be.

Jongeren grijpen naar klassieke media voor coronanieuws

Ruim 1 op de 3 Vlamingen is het coronanieuws stilaan moe. Dat blijkt uit een grootschalige enquête van de Arteveldehogeschool in Gent, afgenomen bij zowat 1.700 Vlamingen. Corona heeft wel een verhoogde interesse in nieuws losgeweekt. Al voelen maar 2 op de 5 Vlamingen zich persoonlijk aangesproken door de berichtgeving. **STEFAN ANRYS, ANNELORE DEPREZ, STIJN ANSEEL, CLIO JANSSENS, SASHA HERSENS EN MAARTEN HAZEBROEK**

1.679 Vlamingen vulden tussen begin april en begin mei een enquête in van de Arteveldehogeschool in Gent. Met deze online bevraging wilden twee onderzoeksteams, bezig met nieuwsbeleving en fake news, achterhalen wat Vlamingen vinden van het coronanieuws in de Vlaamse media. We kunnen de respondenten opdelen volgens generatie: de babyboomers (1945-1960), generatie X (1961-1980), generatie Y (1981-1995) en generatie Z (1996-nu). 28% van de steekproef behoort tot de babyboomers, 38% tot generatie X, 20% tot generatie Y, en 12% tot generatie Z.

RUIM 1 OP DE 3 CORONANIEUWS MOE

Na drie maanden verplicht thuiszitten, geeft ruim één op de drie Vlamingen (37%) aan dat het coronanieuws hen minder boeit dan in het begin. Opvallend is dat generatie Z (56%), maar ook generatie Y (49%) meer dan de andere generaties (X, 32% en babyboomers, 27%) aangeven dat het coronanieuws hen nu minder boeit. **Nieuwsmedia raken met andere woorden vooral de jongste generaties met hun berichtgeving een beetje kwijt.**

Zo'n 4 op de 5 Vlamingen (76%) vinden ook dat er veel **te weinig ander nieuws** is naast

corona. Bepaalde onderwerpen kunnen nu weliswaar moeilijker worden behandeld (zoals sport), maar redacties laten op dit vlak zeker nog kansen liggen. Zelfs het buitenlandnieuws staat veelal in het teken van het coronavirus.

RUIM 8 OP DE 10 VOLGEN ELKE DAG HET NIEUWS

Positief is dan weer dat deze pandemie voor een verhoogde interesse heeft gezorgd in het nieuws. Het merendeel van de respondenten, namelijk 73%, zegt ook al voor de coronauitbraak het nieuws dagelijks te volgen. Dat aandeel is nu gestegen tot 87%. Vlamingen die voorheen het nieuws minder frequent opvolgden, tonen nu ook interesse in coronanieuws. Slechts 13% van de bevroegde Vlamingen volgt niet dagelijks het nieuws.

De berichtgeving is volgens 2 op de 3 Vlamingen duidelijk en begrijpelijk. Eén op de vijf (18%) zegt evenwel uitdrukkelijk van niet. Vooral respondenten met een diploma tot en met het middelbaar onderwijs (24%) vinden meer dan de anderen de berichtgeving niet duidelijk en begrijpelijk (24% versus hogeschool (15%) en universiteit (11%)).

Net geen helft van alle respondenten (48%) vindt dat er voldoende invalshoeken aan bod komen in het coronanieuws. Eén op de drie vindt dat dit niet het geval is. Opnieuw zijn het vooral respondenten met een middelbaar diploma die vinden dat er te weinig verschillende invalshoeken aan bod komen: 40% vindt dat er voldoende invalshoeken aan bod komen, versus hogeschool (54%) of universiteit (49%).

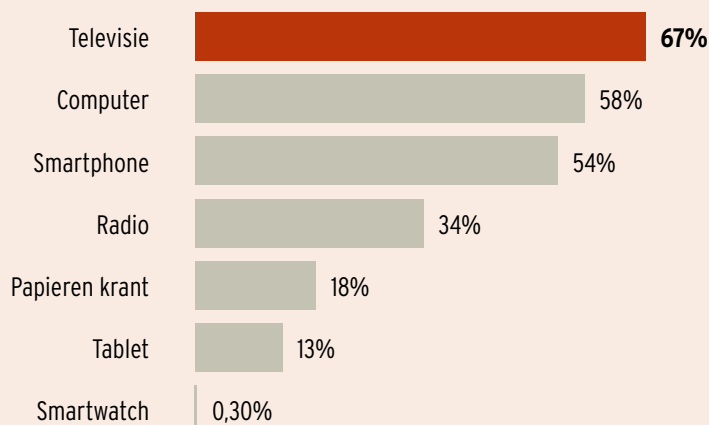
JONGEREN VERTROUWEN VOORAL DE KLASSEKE MEDIA

Grijpen Vlamingen in deze unieke tijden terug naar klassieke media? Ja! **Het vertrouwen in de nieuwsberichtgeving door klassieke media is veel groter dan het vertrouwen in het nieuws op sociale media.** Verrassend genoeg heeft de jongste 'generatie Z' meer vertrouwen in de klassieke media dan de andere generaties.

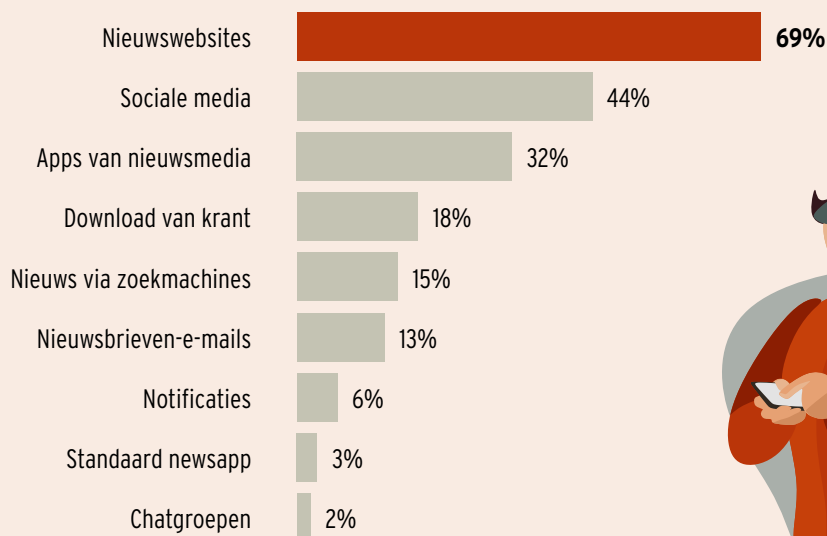
Liefst 70% van de respondenten geeft aan het nieuws in

Zo informeren we ons over corona

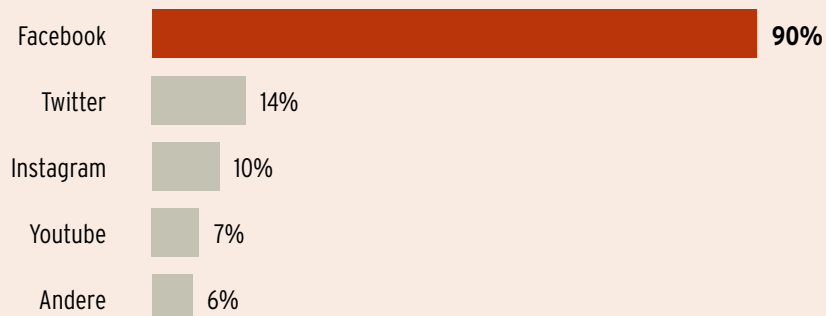
Deze nieuwskanalen staan in de top 3 van de respondenten

Deze digitale nieuwskanalen staan in de top 3 van de respondenten

Als mensen nieuws volgen via sociale media, dan vooral via Facebook

klassieke media te vertrouwen, terwijl slechts 12% expliciet zegt dit nieuws niet te vertrouwen. Het omgekeerde is het geval voor de nieuwsberichtgeving over het coronavirus op sociale media. 11% zegt dit nieuws te vertrouwen terwijl 56% expliciet zegt het coronanieuws op sociale media niet te vertrouwen.

Een opvallend cijfer is het grote vertrouwen in klassieke media bij de jongste leeftijdsgroep. Generatie Z (83%) zegt expliciet meer vertrouwen te hebben in de klassieke media dan de andere generaties: babyboom (62%), X (72%) en Y (74%).

Dit zou kunnen liggen aan initiatieven omtrent 'mediawijsheden', gericht op deze generatie. Hierbij worden jongeren aangemoedigd terug te grijpen naar klassieke nieuwsbronnen en worden zij aangespoord om voorzichtig te zijn met nieuws op sociale media.

TELEVISIE- NIEUWS EN SMARTPHONE GROTE WINNAARS

Televisie staat bovenaan in de top drie van de Vlamingen die het coronanieuws volgen (67%), voor computer (58%) en smartphone (54%). Vooral de papieren krant (18%), tablet (13%) en smartwatch (0,3%) worden door minder Vlamingen in hun top 3 vernoemd. Dat betekent echter niet noodzakelijk dat deze platformen helemaal niet worden gebruikt. Ze zijn simpelweg minder populair. Zo'n 1.123 Vlamingen hebben televisie in hun top 3 nieuwsaanbod. Onder hen kijken 78% van de Vlamingen naar 'Het Journaal' op Eén, 40% volgt het VTM-Nieuws en 36% kijkt ook naar 'De Afspraak'.

Het cijfer met betrekking tot de papieren krant ('maar' 18%) dient meteen te worden genuanceerd. Dat blijkt uit het tweede deel van de grafiek ('top 3 van digitale kanalen'). Respectievelijk 69% en 32% van de respondenten plaatsen immers nieuwswebsites en apps van nieuwsmedia in hun top 3 van digitale bronnen. Hieronder vallen natuurlijk ook de nieuwssites en apps van kranten.

In de grafiek valt ook op dat 44% van de respondenten sociale media als digitale nieuwsbron in hun top 3 opgeeft. Als we hierop doorvragen, blijkt dat dit vooral Facebook betreft (90%) en in veel mindere mate Twitter (14%) (zie deel 3 van de grafiek). Sociale media, en dan vooral Facebook, blijven met andere woorden erg belangrijk als nieuwsplatformen.

Media hebben er ook gebruikers bijgewonnen, dankzij corona. 1 op de 5 Vlamingen grijpt sinds de uitbraak van het virus

naar nieuwsbronnen die hij voordien nooit gebruikte: 42% van deze Vlamingen grijpt meer terug naar de smartphone en 30% bekijkt nu een televisiejournaal terwijl dat voor de crisis niet zo was. Wat ook opvalt is dat Vlamingen ook graag over corona *lezen*, terwijl vaak werd aangenomen dat video en audio kranten (digitaal of op papier) in de verdomhoek drukt.

NIEUWS MOET VOORAL UITLEGGEN WAT DE MAATREGELEN VOOR ONS BETEKENEN

Op basis van de NOS-nieuwsbehoefte studie (Olij, 2016) weerhielden de onderzoekers vier belangrijke redenen waarom mensen nieuws consumeren: 'bijblijven', 'toepassen', 'mening vormen' en 'beleven'. Uit de cijfers blijkt dat de behoeften 'toepassen' (94%) en 'mening vormen' (91%) met stip de belangrijkste nieuwsbehoefte zijn voor de Vlaming. Deze behoeften komen het vaakst in de top 3 aan bod. Als we rekening houden met hoeveel respondenten deze behoeften op 1 zetten, dan zien we dat 56% van de Vlamingen de behoefte 'toepassen' op 1 plaatst en 34% de behoefte 'mening'. **Het nieuws moet met andere woorden vooral uitleggen wat de maatregelen voor ons betekenen, vinden de meeste Vlamingen. En ook informatie verschaffen om ons een mening te vormen.**

Op dat vlak doen de media het redelijk goed. Volgens 73% vervullen mainstream media 'goed tot zeer goed' de behoefte 'bijblijven'. Voor 'toepassen' is dat 77%, gevolgd door 'beleven' (65%) en een 'mening vormen' (64%).

Zorgwekkender is het feit dat maar 2 op de 5 respondenten zich sinds de corona-uitbraak persoonlijk aangesproken voelen door de berichtgeving. Eén op de vier Vlamingen zegt expliciet dat ze zich niet aangesproken voelen door het coronanieuws. En dat is niet goed. Een overheid die van haar burgers verwacht dat zij coronarijchlijnen naleven, is gebaat bij nieuws dat de Vlaming persoonlijk aanspreekt. De media raken vooral de jongeren

kwijt. Generaties Y (34%) en Z (29%) voelen zich immers expliciet minder persoonlijk aangesproken (versus generaties babyboom (39%) en X (43%)).

Jongeren vinden trouwens dat het allemaal wat minder deprimerend mag. Waar ongeveer één derde van alle Vlamingen (32%) niet akkoord is, geeft 42% wel degelijk aan dat er meer aandacht mag zijn voor positieve en hoopvolle ontwikkelingen. Vooral de jongste 'Generatie Z' (48%) is iets meer dan de andere generaties akkoord dat de berichtgeving positiever en hoopvoller mag ((48% versus babyboom (42%), X (38%) en Y (44%)).

VLAMINGEN LATEN ZICH NIET VANGEN AAN FAKE CORONANIEUWS

Sinds de jongste presidentsverkiezingen in de VS, is **fake news** - het verspreiden van nepnieuws - een hot item. In deze enquête kregen Vlamingen vijf valse nieuwsverhalen voorgeschoteld.

De meeste Vlamingen konden nepnieuws over het coronavirus goed herkennen. Bijna iedereen (98%) kan minstens drie van de vijf voorgelegde verhalen correct identificeren als fake. Liefst 86% van de Vlamingen doorprikte vier van de vijf nieuwsverhalen. Indien we nagaan hoeveel procent van de Vlamingen alle verhalen correct heeft ingeschat, dan blijkt dat 35% te zijn. In andere onderzoeken, waarin ook de vraag werd gesteld vijf berichten als fake of echt te beoordelen, liggen die cijfers beduidend lager (Deprez e.a., 2018, 2020).

Waarom de Vlaming redelijk goed scoort met betrekking tot coronanieuws, kan liggen aan het feit dat het zijn gezondheid betreft en dat hij nauw betrokken is bij het thema. Uit eerder onderzoek naar ouders en fake news (Deprez e.a., 2020) blijkt dat ouders er zich van bewust zijn dat fake nieuws rond gezondheid heel veel impact heeft. Een andere mogelijke verklaring is de aandacht die in klassieke media aan fake news over het coronavirus wordt besteed. Heel wat nieuwsmedia voeren factchecks uit op verhalen die via sociale media circuleren. Deze factchecks worden breed gecommuniceerd.

FAKE NEWS IS NIET UITZONDERLIJK EN WORDT VERSPREID VIA SOCIALE MEDIA

Eerdere onderzoeken (o.a. Fletcher e.a., 2018; Nelson & Taneja, 2018) suggereren dat nepnieuws een beperkt bereik heeft. Wij worden met andere woorden veel minder vaak met fake news geconfronteerd dan we denken. Onze bevraging spreekt dit echter tegen. **Nepnieuws op sociale media is geen randfenomeen waar weinig mensen mee in aanraking**

komen. Liefst 78% van de respondenten zegt één van de nepnieuwsverhalen in de survey al eens eerder te hebben gezien. 75% van de respondenten die eerder al een fake verhaal tegenkwamen, stelt dat er geen waarschuwing bij stond dat het om een fake bericht ging. 14% van de verhalen, zonder waarschuwing dat ze vals waren, zijn door een persoonlijke kennis doorgestuurd. **De verspreiding van de vijf fake nieuwsberichten is vooral via sociale media gebeurd.** 69% van de respondenten die fake news tegenkwamen, zagen dit op Facebook.

- 44% van de respondenten die de survey invulden zijn mannen, 56% vrouwen.
- 30% van de respondenten behaalde een diploma lager of middelbaar onderwijs of heeft geen diploma. 42% behaalde een diploma aan een hogeschool, 28% een diploma aan een universiteit (incl. doctoraat).
- 37% van de respondenten woont in de provincie Oost-Vlaanderen, 22% in de provincie Antwerpen, 19% in West-Vlaanderen en 12% in Vlaams-Brabant en Leuven. Limburg (8%) en Brussel (2%) zijn ondervertegenwoordigd. Qua provincie is er een lichte oververtegenwoordiging van Oost-Vlamingen (cf. Statbel, 2019).

Het integrale **onderzoeksrapport** is gratis downloadbaar op www.coronanieuwsenquête.be. Hier vind je een **infografiek** over het onderzoek: <http://infogram.com/fakenieuws-in-coronatijd-1h7k23zxvo9v6xr?live>

Staycation mag dan ons deel zijn de komende maanden, ook met een goed boek geraak je al een eind ver weg. Journalisten die daarbij toch iet of wat voeling willen houden met hun vak, kunnen opnieuw kiezen uit een rijk aanbod van recente lectuur. Wij maakten alvast een selectie.

POL DELTOUR

9 boeken voor de staycation

EEN GEVAARLIJKE TIJD VOOR DE WAARHEID

Er zijn intussen vele boeken verschenen over vier jaar Trump-beleid en de ravage die daarbij is aangericht, maar CNN-verslaggever **Jim Acosta** voegt daar een originele getuigenis aan toe. In *Vijand van het volk* zoomt Acosta in op het gigantische spanningsveld tussen Trumpworld en de media. Het Witte Huis excelleerde de voorbije jaren in desinformatie en *fake news*. En in lijn met Trumps historische uitspraak dat 'de nepnieuwsmedia de vijand zijn van het Amerikaanse volk', verklaarde het de oorlog aan elke redactie die in de weg stond. Jim Acosta werd hiervan persoonlijk slachtoffer, toen het Witte Huis na een ongepast bevonden aandringen zijn perspas introk. Een rechter kende hem intussen zijn accreditatie wel weer toe.

Acosta is een kwarteeuw actief als journalist en volgt Trump al van toen die nog *up and running* was voor het presidentschap. Zelf beseft hij dat zijn kritische journalistiek door velen als (te) agressief en inhalig wordt gezien, maar toch: 'Puristen uit de journalistiek en wetenschap kunnen treuren om de teloorgang van de neutraliteit, maar neutraliteit om de neutraliteit baat niet in het tijdperk-Trump.' Acosta houdt ook nog een stevig pleidooi voor meer solidariteit onder journalisten - ook al erkent hij dat dit met de verdeel-en-heerspolitiek van Trump & Co. geen evidentie is.

Jim Acosta, *Vijand van het volk* - Een gevaarlijke tijd om de waarheid te vertellen, 336 p., HarperCollins, 2019

JOURNALISTIEK IN MAATSCHAPPELIJK PERSPECTIEF

Waar zijn we als journalist in vredesnaam mee bezig? Dat is, licht lapidair uitgedrukt, de inzet van de academische discipline Journalism Studies, die zich de voorbije decennia heeft ontwikkeld in de schoot van de communicatiewetenschap. Aan de UGent trekken de hoogleraren **Sarah Van Leuven** en **Annelore Deprez** het Center for Journalism Studies. Zij bundelden hun maatschappelijke inzichten over journalistiek nu in een uiterst toegankelijk werk, dat niet enkel als handboek voor studenten kan dienen, maar ook een uitstekende status questionis voor actieve journalisten biedt.

Journalistiek in maatschappelijk perspectief focust vooreerst op de positie en het sociale profiel van de journalist. VVJ-leden zullen in een van de hoofdstukken de onderzoeksresultaten herkennen van de journalistensurvey die het Gentse CJS met enige regelmaat bij hen afneemt. Veel aandacht gaat naar het proces van nieuwsproductie: hoe wordt nieuws geselecteerd, welke bronnen gebruikt een journalist, en hoe moet worden omgegaan met framing? De rol van het publiek wordt belicht, als nieuwsconsument en meer en meer ook nieuwsproducent. Bijzondere aandacht is er voor de thema's 'nieuwsorganisaties en hun businessmodellen' en 'fake news'. Telkens bekijken Van Leuven en Deprez de evolutie van de eertijdse massamedia maatschappij naar de netwerksamenleving van vandaag. Ook als doorverwijzer voor verdere literatuur tot slot is dit een nuttig werk.

Annelore Deprez en Sarah Van Leuven, *Journalistiek in maatschappelijk perspectief*. Een inleiding tot journalistieke theorie en onderzoek, 302 p., Academia Press, 2020

DE AUTOMATISERING VAN HET NIEUWS

We leren er maar beter mee leven: voortschrijdende technologie, efficiëntiestreven en economische logica drijven ook de journalistiek almaar meer naar automatisering. Algoritmes kunnen helpen om relevant nieuws te vinden, informatie te verwerken en zelfs stukken te schrijven. Newsbots kunnen al dat nieuws vervolgens doelgericht verspreiden en ook de reacties erop verwerken. Toch kent automatisering in de journalistiek ook inherente beperkingen, betoogt **Nicholas Diakopoulos** in zijn verhelderende boek *Automating the news*. Nieuws heeft nu eenmaal onvermijdelijk iets dynamisch en onvoorspelbaars, dat moeilijk in algoritmen te vatten is. En dus is de toekomst noodzakelijkerwijs aan een hybride samenwerking van journalist en machine.

Diakopoulos is als academicus verbonden aan onder meer de School of Journalism van Columbia University en specialiseerde zich in *computational journalism*. Voor elke fase in het nieuwsproces beschrijft hij de mogelijkheden en grenzen van automatisering. Zo heeft dataminering veel toekomst, en niet enkel voor onderzoeksjournalisten. Automatische contentproductie kan de snelheid en accuraatheid van sommige berichtgeving nog verhogen, zij het alleen voor eenvoudig en voorspelbaar nieuws. Wat de nieuwsdistributie betreft is de grote uitdaging om de communicatiewetten die Google en Facebook dicteren te stroomlijnen met de informatieve roeping en beroepsethiek van het eigen nieuwsmedium. Want dat is waar het volgens Diakopoulos vandaag echt om gaat: journalisten moeten hun wil opleggen aan de algoritmen vooraleer andere krachten hun algoritmen opleggen aan henzelf.

Nicholas Diakopoulos, *Automating the news. How algorithms are rewriting the media*, 322 p., Harvard University Press, 2019

VECHTEN TEGEN HET BOLWERK

In *Het bolwerk* reconstrueert **Matilda Gustavsson**, cultuurjournaliste bij de krant *Dagens Nyheter*, haar onderzoek naar de Frans-Zweedse cultuurpaus en societyfiguur Jean-Claude Arnault. De aanzet ervoor waren de Metoo-onthullingen over filmproducent Harvey Weinstein in de VS. Ook in Zweden begonnen almaar meer actrices melding te maken van ongewenste intimiteiten en seksueel misbruik. Arnault genoot daarbij al langer een kwalijke reputatie, maar formele bewijzen tegen hem waren er niet. Niemand deed zelfs ooit aangifte tegen hem. Matilda Gustavsson botste ook tijdens haar onderzoek nog op een verstikkende wegkijk- en zwijgcultuur. De reden daarvoor was duidelijk: Arnault had in de cultuursector heel veel macht. Net zoals zijn echtgenote trouwens, dichteres Katarina Frostenson, die voor het leven benoemd lid was van de Zweedse Academie.

Toch zette de journaliste verbeteren door, en zo verzamelde ze, gesteund door haar redactie, achttien getuigenissen. Op 21 november 2017 verscheen het eerste artikel, gelardeerd met quotes, e-mails en dagboekfragmenten. Arnault werd uiteindelijk veroordeeld tot 2,5 jaar cel. De Zweedse Academie erkende dat de informatie geloofwaardig was en kwam in een diepe crisis terecht. In 2018 reikte ze geen Nobelprijs voor literatuur uit. Een collega-journalist verwonderde er zich later over dat journaliste Gustavsson zo 'shy' was, want waren onderzoeksjournalisten doorgaans geen macho's? Waarop Matilda Gustavsson: 'Zo'n journalist had dergelijke onthulling nooit voor elkaar kunnen krijgen.' (*Freddy Sartor*)

Matilda Gustavsson, *Het bolwerk*, 304 p., Nijgh & Van Ditmar, 2020

HOE PAKKEN WE EEN NIEUWE HITLER AAN?

De verkiezing van Trump in 2016 heeft ook een schokgolf door de journalistieke wereld gejaagd. Het verklaart waarom diverse recente publicaties inzoomen op de rol die journalisten hebben gespeeld in de jaren 1930, toen Hitler zijn nazistische opmars kon maken. Hebben wij, journalisten, dan niets geleerd uit die periode? En kunnen we dat misschien alsnog doen?

Voor een indrukwekkende kroniek tekent de Franse journalist **Daniel Schneidermann**. In zijn eind 2018 verschenen *Berlin, 1933 - La presse internationale face à Hitler* focust hij op het wedervaren van de niet-Duitse journalisten die tot het uitbreken van de oorlog in de Duitse hoofdstad actief waren. In die vroege jaren 1930 was het onheil al goed zichtbaar, met de jacht op communisten en joden als overduidelijke tekenen. En toch sloegen Europese en Amerikaanse journalisten nauwelijks of niet alarm. Aan de hand van talloze anekdotes lijst Schneiderman diverse verklaringen op. Veel journalisten zagen de ramp onvoldoende aankomen, omdat ze zich al te veel van de werkelijkheid hadden geïsoleerd rond hun *Stammtisch* in de Kurfürstenstrasse. Wie wel onheil vermoedde, maakte zich er vaak vanaf met de wensdroom dat het wel snel weer zou overwaaien. Ook de Duitse censuur speelde een rol, soms in de vorm van bedreigingen en uitwijzingen, doorgaans in de gedaante van gevele en gekonkel. *On papotait avec le diable*, schrijft Schneidermann over de systematische informele ontmoetingen die de journalisten hadden met Propagandaminister Goebbels, Buitenlandminister Goering en andere nazikopstukken. Een bijzondere rol bij dat alles was weggelegd voor Louis Lochner, correspondent in Berlijn voor het Amerikaanse Associated Press. Als voorzitter van de Vereniging van de buitenlandse pers stelde hij zich opvallend coulant op ten overstaan van de nazi's. Later is gebleken dat Goebbels & Co. met AP een deal hadden die AP scoops, exclusief beeldmateriaal en veel geld opleverde.

Waarom hebben al die journalisten geen alarm geslagen toen het nog kon, blijft de prangende vraag. Schneidermann trekt alvast twee grote lessen. 'Feitelijke verslaggeving van de gebeurtenissen was onvoldoende', betoogt hij. 'Wat hier nodig was, was een scherpere toon, een verheffing van de stem.' En twee: 'De grootste mislukking was dat de getrouwen van de *Stammtisch* in Berlijn er niet zijn in geslaagd een gezicht te geven aan de slachtoffers - eerst de communisten, vervolgens de joden en ten slotte alle anderen. En toch is dat het fundament van ons journalistieke beroep: een stem geven aan de slachtoffers.'

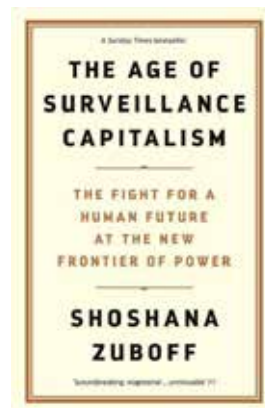
Daniel Schneidermann, *Berlin, 1933 - La presse internationale face à Hitler*, 446 p., Seuil, 2018

HET TIJDPERK VAN SURVEILLANCE-KAPITALISME

Wat we al wisten: nieuwe internetbedrijven breken in in onze privacy, commercialiseren onze data, zadelen ons op met desinformatie en leggen op die manier een hypotheek op de samenleving. Maar volgens **Shoshana Zuboff** in *The Age of Surveillance Capitalism* is de digitale disruptie nog veel ingrijpender dan dat. Met alle data die ze inlijven sturen internetbedrijven meer en meer ons gedrag, wat hen toelaat nieuwe noden en producten te creëren en te anticiperen op toekomstige markten - de ultieme kapitalistische droom! In fine verandert dat niet enkel het kapitalistische speelveld, maar dreigt het uit te lopen op een nieuwe en onvrije soort mens.

Hun datahonger verklaart volgens Zuboff waarom Google, Facebook & Co. nooit echt werk zullen maken van bijvoorbeeld betrouwbare informatie. Integendeel: de desinformatie, hatespeech en zelfs kindporno op hun platformen voeden hen juist met nog meer te exploiteren data. Intussen trokken ze wel een dikke streep door de businessmodellen van professionele nieuwsmedia.

The Age of Surveillance Capitalism is her en der de hemel ingeprezen als een essentieel boek. Sommigen hebben Shoshana Zuboff op een lijn gezet met Adam Smith, Max Weber, Karl Marx en Thomas Piketty. En jawel, je hoeft het niet met elke bewering in dit vuistdikke werk eens te zijn om de grote waarde ervan in te zien.

Shoshana Zuboff, *The Age of Surveillance Capitalism - The fight for a human future at the new frontier of power*, 691 p., Profile Books, 2019

WETBOEK MEDIARECHT

Dit leest niet weg als een roman, en plaatjes staan er ook niet in, maar toch vormt het *Wetboek Mediarecht* van drie vooraanstaande mediajuristen interessante - en bovenal stichtende - literatuur. Een officieel wetboek is dit voor de duidelijkheid niet, wel een zelf samengesteld compendium met alle belangrijke wetteksten over media en journalistiek. Mediamanagers kunnen erin terecht voor de regelingen in verband met uitgeven, omroepen en reclame. En ook journalisten vinden royaal hun gading, met de officiële wetteksten over persvrijheid, hun beroeps erkenning, de journalistieke ethiek, auteursrecht, privacy, openbaarheid van bestuur en bronnengeheim. De auteurs belichten zowel de Belgische als Vlaamse regelgeving, en stippen waar relevant ook Europese normen aan. De materie is bijgehouden tot 1 juli 2019. En ook al heeft wetgeving de neiging snel te wijzigen, met dit handboek zit u ongetwijfeld een hele tijd goed.

Fabienne Brison, Sandrien Mampaey en Katrien Van der Perre, *Wetboek Mediarecht*, 405 p., OWL PRESS/Borgerhoff & Lambergts, 2019

DE OORLOG TEGEN DE WAARHEID

Peter Pomerantsev is een Brits-Russische documentairemaker die sinds 2017 aan de London School of Economics onderzoek verricht naar het gebruik van moderne technologieën door autoritaire regimes. In *Dit is geen propaganda - De oorlog tegen de waarheid* beschrijft hij beeldrijk hoe wereldwijd anonieme trollen vrije meningen onderdrukken en hoe autoritaire regimes internet misbruiken om democratische oppositie te fnuiken. De informatie (of desinformatie) op zich is daarbij nauwelijks nog de inzet. Waar het de nieuwe machthebbers om is te doen, is het zaaien van verwarring, onzekerheid en - uitiem - de behoefte bij het publiek aan een nieuwe identiteit en een sterke leider.

Een snelle uitweg uit de informatieoorlog ziet Pomerantsev niet. Maar een betere privacybescherming, meer mediawijsheid en inspraak in het doen en laten van de internetbedrijven zijn een goed begin. Ook voor constructieve journalistiek breekt hij een lans, als een vorm van journalistiek die niet enkel informeert maar ook praktische oplossingen aanreikt voor de problemen.

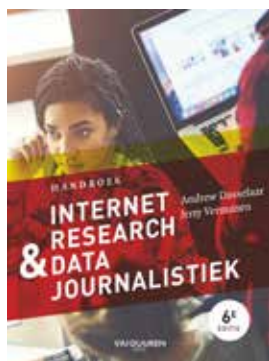

Peter Pomerantsev, *Dit is geen propaganda - De oorlog tegen de waarheid*, 286 p., Hollands Diep, 2019

SCRAPE EENS EEN WEBSITE

Internet is fantastisch, nooit eerder hadden we zo veel informatie binnen handbereik. Van die informatie moeten we wel betrouwbare feiten kunnen maken. Met hun *Handboek Internet-research & Datajournalistiek* reiken de Nederlandse **journalisten Andrew Dasselaar en Jerry Vermanen** alvast een pak tools aan om dat te doen.

Hoe efficiënt zoeken via Google - en welke andere zoekmachines zijn interessant? Hoe verifieer je bronnen en counter je *fake news*? Ooit al een website *gescrapet*? Dan leer je hier hoe dat kan maar ook of het wel toegelaten is. Bijzondere aandacht gaat naar geografische locatie, het werken met beeld, het zoeken op het diepe web, en infogaring in de economische en wetenschappelijke sfeer. Ook het waarborgen van je anonimiteit online komt aan bod. Net zoals de (toegenomen) mogelijkheden om online samen te werken in een team. Dasselaar en Vermanen waarschuwen de lezer dat 'dit boek diens kennis van de wereld ernstig kan vergroten'. Daar is weinig van gelogen.

Andrew Dasselaar en Jerry Vermanen, *Handboek Internetresearch & Datajournalistiek*, 428 p., Van Duuren Media, 2018

JEROEN REYGAERT (VRT) GING KIJKEN HOE BUURLANDEN CORONA AANPAKTEN

‘Ik miste een gemeenschappelijk grenzenbeleid’

De VRT trok in volle lockdown met drie ploegen naar de buurlanden.

Jeroen Reygaert reisde af naar Nederland en Duitsland. ‘Wat werkt in het ene land, aanvaardt men niet per se in een ander land. Wat ik wel een gemiste kans vind, is het grenzenbeleid.’

CHARLOTTE MICHILS

Medio maart 2020 kondigde ook België de lockdown af. Jij trok toen naar Duitsland en Nederland. Waarom wilde je daar reportages draaien?

Jeroen Reygaert: ‘We vonden dat we heel fel bezig waren met hoe hier alles loopt, maar om te weten of je goed bezig bent, moet je ook over het muurtje kijken. Daarom reisden we met drie ploegen naar het buitenland, naar landen die ons doenbaar leken en die een beleid voerden dat enigszins leek op dat van ons, en voor een stuk ook niet. Ik trok naar Duitsland en Nederland, Stijn Vercruyse naar

Denemarken en Zweden, en Steven Decraene richting Frankrijk.’

Was er controle toen je de grens overstak?

‘Niet toen we Nederland binnenreden of tussen de Duitse deelstaten, wat toch wel verwacht werd. Ook tussen Duitsland en Nederland controleerde men niet, ook al had Nederland opgeroepen om niet massaal naar de Nederlandse stranden af te zakken, zoals het Ruhrgebied de gewoonte heeft. Ook collega’s van andere nieuwsmedia hebben volgens mij niet al te veel problemen ondervonden. Zo zag ik dat Ine Roox voor *De Standaard* in het Italiaanse Bergamo zat en heeft Saskia Dekkers van het NPO-actua programma *Nieuwsuur* heel Europa rondgereisd. We waren nochtans voorbereid op eventuele controles. De VRT had de reportages tot in de puntjes doorgesproken met het Crisiscentrum, de Belgische ambassades. Bij het binnenkomen van ons land hebben we twee keer controle gehad. Maar toen volstond telkens een verklaring van de hoofdredactie.’

Wat hebben die reportages je geleerd?

‘Ik vind het fascinerend dat elk land met zijn eigen probleempjes en ideeën kampt, maar vooral met zijn eigen

mentaliteit de dingen invult. In Duitsland zag je dat elke deelstaat zich wilde profileren. In Keulen bijvoorbeeld ging het er vrij relaxt aan toe, en liep er heel wat volk langs de oevers van de Rijn. In Ulm, een stad die dieper in het zuiden ligt en gesplitst is over twee deelstaten, zag je dat het ene deel behoedzaam was en alle winkels gesloten hield, terwijl de burgers aan de overkant vrolijk konden winkelen. En dan denk je dat wij een ingewikkeld staatsbestel hebben, maar in het zogenaamde grote voorbeeld Duitsland is dat met zijn federalisme niet anders. In Nederland heb je dan weer dat mentaliteitsverschil. Bij ons klonk het constant dat dit niet mag en dat niet mag — in Nederland moet je daar niet mee af komen. Nederlanders zijn bijvoorbeeld ook naar hun tweede verblijf blijven afreizen, zoals op Ter Schellingeng, waar ik ook was. Men speelt er veel meer op verantwoordelijkheidszin. Voor mij was dat een *eye opener*. Ik werd er goed gezind omdat ik me opnieuw in de wereld van voor corona voelde. Bij Steven in Parijs, dat net een belegerde stad leek, had je dan weer het omgekeerde. En dan besef je toch weer dat wij heel hard een mix zijn van het land boven ons en het land ten zuiden van ons.’

Jeroen Reygaert: 'Je beseft opnieuw dat wij heel hard een mix zijn van het land boven ons en het land ten zuiden van ons.' Foto VRT

EU-lidstaten plooiden tijdens de coronacrisis vooral op zichzelf terug. Vaak was er sprake van een erg verschillende aanpak. Hoorde je daar geen kritiek op?

'We hebben die vraag voorgelegd aan de mensen ter plaatse. Velen vonden het verschil in aanpak absurd. In Aken bezocht ik een school die wel open ging, terwijl dat, vijf kilometer verderop, in het Belgische Kelmis, niet kon. Men had toch vaak zo iets van: *waar zijn we eigenlijk mee bezig?* Een virus trekt zich weinig aan van grenzen. In Nederland lag dat wel wat anders. Daar leefde de overtuiging dat het Belgische beleid niet in Nederland zou werken en omgekeerd. Dat mentaliteitsverschil tussen bijvoorbeeld Noord- en Zuid-Europa speelt natuurlijk altijd: de noordelijke landen zijn zuiniger en plichtsgetrouw, in het zuiden is er meer *joie de vivre*, België zit daar zowat tussenin. Daarom denk ik ook dat één aanpak misschien niet altijd zoveel zin heeft, ook al levert het absurde situaties op. Het ene deel van Europa is ook harder getroffen dan het andere, je moet niet heel Europa Lombardije-achtige beperkingen opleggen. Wat ik wel een gemiste kans vind, is een gemeenschappelijk grenzenbeleid. Gecontroleerd worden

als je vanuit Nederland België inreist, maar omgekeerd niet, dat raakt kant noch wal.'

'Nederland was een eye opener'

Konden jullie gaan en staan waar jullie wilden?

'Eigenlijk wel, je moet je natuurlijk wel houden aan de maatregelen van het land. Zo is er een mondkaskverplichting in Duitse winkels of horecazaken die in tegenstelling tot bij ons al open waren. Ook als journalist moet je dan interviewen met een mondkask op en op afstand blijven, wat het zeker voor een alleenreizende radiomans bijzonder maakt. Wij bij de radio zijn gewoon aan direct contact en maar één microfoon. Al die maatregelen zorgen toch voor veel afstandelijkheid. Ook 's avonds kon je, met wat geluk, pizza afhalen, maar dan moest je die wel zitten opeten op een bank. Toch wat troosteloos, die dagen zonder sociaal contact. Gelukkig was het in Nederland beter, al was het

maar omdat daar geen mondkaskverplichting is.'

Hebben jullie tijdens de crisis meer uitgewisseld en samengewerkt met collega's in het buitenland?

'Niet echt. Wel hebben we iets meer dan anders geleund op onze freelance-correspondenten. Ook internationale persagentschappen werden niet meer dan anders geconsulteerd.'

Put je uit je huidige praktijk ook inspiratie voor de toekomst?

'Er is geen *fun* aan interviewen met een mondkask of anderhalve meter afstand houden. Op dat vlak verlang ik naar normaliteit. Wat ik wel heb ervaren, en dat staat dan los van al die reizen, is dat je ook in de audiovisuele media heel gemakkelijk kan thuiswerken. Voor audio wisten we dat al, maar voor visuele media was dat toch minder evident. Ik vind dat we het technisch heel dynamisch hebben aangepakt. Toch is het geen algemeen pleidooi om journalistiek van thuis uit te doen, ik denk dat je toch ook wel een redactiedynamiek nodig hebt: interne discussie, fysiek samenzitten met specialisten. Maar in geval van nood hebben we wel bijgeleerd dat we veel kunnen vanop afstand.'

**'MADAME FLANDRE'
JOYCE AZAR VERTAALT
VLAAMSE PERS VOOR
FRANSTALIGEN**

'Een verschil is nog geen clash'

België mag dan een complex samengesteld land zijn, toch is er veel dat beide landsgedeelten bindt. Journaliste Joyce Azar voelt zich thuis aan beide kanten van de taalgrens en heeft er haar dagtaak van gemaakt om Franstalige landgenoten op de hoogte te houden van wat er in Vlaanderen gebeurt. Ze doet dat via *Flandreinfo.be*, de Franstalige editie van de VRT-nieuwssite, en via *DaarDaar.be*, een website die ze zelf heeft opgericht.

MONICA MORITZ

Joyce Azar studeerde journalistiek aan de ULB. Meteen daarna kon ze bij Belga terecht. In 2004 ging ze werken voor Radio Vlaanderen Internationaal bij de VRT. Toen dat kanaal in 2011 werd afgevoerd, verhuisde ze naar de VRT-website *Flandreinfo.be*. De stap naar *DaarDaar.be* was vlug gezet.

Joyce Azar: ‘De Franstalige Belgen hebben veel belangstelling voor wat er in Vlaanderen gebeurt. Zowel RTBF-radio als het magazine *Le Vif/L'Express* vroegen mij om ook voor hen een soort *Flandreinfo*-rubriek te maken. Iets soortgelijks doe ik nu op zondag voor het televisiejournaal van *La Une*, met de rubriek *Un Oeil en Flandre*. Vijf jaar geleden heb ik samen met David Charlier de site *DaarDaar.be* opgericht. Daarop publiceren we vooral opiniestukken die een goede weerspiegeling zijn van wat er in Vlaanderen leeft.’

Ze noemen je *madame Flandre* maar ook een *jetteuse de ponts*, een bruggenbouwer, en je loopt ook letterlijk van de VRT naar de RTBF om Franstaligen wegwijs te maken in wat er reilt en zeilt in Vlaanderen. Wat beoog je daarbij?

‘Ons doel is Franstaligen toegang te verlenen tot wat er ten noorden van de taalgrens gebeurt. Verder doen lezers met die content wat ze willen. We leven steeds meer in twee aparte werelden en de Franstaligen weten nauwelijks wat er in Vlaanderen gebeurt, behalve als Jan Jambon of iemand van Vlaams Belang een straffe uitspraak doet. Ze kunnen of willen

ook geen Nederlandstalige kranten lezen. Daardoor doen veel clichés en vooroordelen over elkaar de ronde. Via *DaarDaar.be* zullen ze misschien beter begrijpen wat er zich in Vlaanderen afspeelt en waarom. Ik open eerder deuren dan dat ik bruggen bouw.’

Draagt die informatie effectief bij tot toenadering?

‘Pfff, dat weet ik niet. Aan de reacties merk ik wel dat er behoefte is aan die informatie over Vlaanderen. Of het bijdraagt tot toenadering, betwijfel ik eigenlijk. Op de radio beveel ik soms

‘Franstaligen kunnen of willen geen Nederlandstalige kranten lezen. Daardoor doen veel clichés en vooroordelen de ronde’

wel eens aan om de taalgrens over te steken en bijvoorbeeld te gaan fietsen in Limburg. Misschien brengt dat sommige mensen op ideeën en willen ze ook andere delen van Vlaanderen verkennen.’

Omgekeerd is de kennis van het Frans in Vlaanderen fel achteruit gegaan. Daarbij komt een historische afkeer voor *Fransquillons* ...

‘Ik kom uit Libanon, waar Arabisch en Frans de voertalen zijn. Tijdens de

burgeroorlog zijn mijn ouders naar België gevlucht, en hebben me hier in een Franstalige school ingeschreven. Op mijn 12de heb ik ook Nederlands geleerd en ik heb tot mijn 18de in Antwerpen gewoond, waardoor ik nu zowel Franstalig als Nederlandstalig ben. Maar ook ik heb in de jaren 90 wel eens ervaren dat oude mensen op de tram zich druk maakten omdat ik met mijn vriendinnen Frans sprak. Voor hen moest je in Vlaanderen Vlaams spreken. Die mensen keken dan verbaasd op toen ik in het Nederlands antwoordde dat ik vrij was om de taal te spreken die ik verkoos. Ook al omdat men dat soort opmerkingen niet maakt als mensen Engels spreken. Naar mijn gevoel reageren veel mensen vandaag nog altijd even vijandig op dat Frans.’

Zijn Vlamingen xenofob?

‘Waarschijnlijk toch meer dan de Franstalige Belgen. Niet dat ik last heb van discriminatie — in Brussel al zeker niet. Ik draag geen hoofddoek en vaak denken mensen dat ik Italiaanse of Spaanse roots heb. Als ze me dan toch

eens aanspreken op identiteit of integratie, antwoord ik dat ik beter ben geïntegreerd dan de meeste Belgen, omdat ik tweetalig ben en me thuis voel in de beide landsculturen. Dat ze me dat maar eens nadoen.’

Welke verschillen vallen je het meest op tussen Noord en Zuid?

‘Het fundamentele verschil tussen de Romeanse en de Germaanse cultuur. In de loop der tijd zijn die twee wel wat gaan samensmelten tot een ‘Belgische’

cultuur, en ook vandaag zie ik nog altijd dingen waarvan ik zeg: dat is nu eens typisch Belgisch. Toch zijn die dingen tegenwoordig weer wat minder zichtbaar (*lacht*). De manier waarop we met elkaar omgaan bijvoorbeeld verschilt. Kijk naar onze begroetingen: bij de RTBF groeten de mensen elkaar altijd en geven ze elkaar zelfs meestal een kus, zelfs als ze mekaar amper kennen. Bij de VRT helemaal niet, daar wordt er nauwelijks gegroet of geglimlacht.’

Hoe groot is je publiek?

‘Ik veronderstel dat mijn tv-rubriek op *La Une* voldoende kijkcijfers haalt, anders was ze wellicht al stopgezet. Wat *DaarDaar* betreft, zijn er dagelijks 1.500 tot 8.000, en soms 10.000 bezoekers, afhankelijk van het artikel. De website breekt nu echt door, dat zien we aan de reacties en de giften. De Franstalige media verwijzen ook in toenemende mate naar de stukken op onze site. Vooral politiek nieuws uit Vlaanderen scoort goed.’

Toch leert een recente enquête van *Knack* dat studenten van de universiteit van Luik bijvoorbeeld helemaal geen belangstelling hebben voor Vlaanderen.

(*lacht*) ‘Ja, Luik wordt vaak vergeleken met Antwerpen. Maar onze lezers zijn voornamelijk Brusselaars, met de Luikenaars op de tweede plaats. Onze lezers zijn over heel Wallonië verspreid. Geweldig is ook dat zij ons vrijwillig financieel steunen. Bij de lancering van *DaarDaar* hebben we met crowdfunding 17.000 euro opgehaald, terwijl we hadden gehoopt op 10.000. Niettemin dacht ik een jaar geleden dat het afgelopen was, omdat de subsidies op waren en we financieel in de *shit* zaten. Maar toen heeft schrijver Thomas Gunzig een oproep gedaan om *DaarDaar* te redden. Onze lezers hebben toen opnieuw 15.000 euro gestort en ons zo van de ondergang gered. Ze hechten dus echt wel aan dat nieuws uit Vlaanderen. Dat is ook waarom ik vrijwillig en gratis ruim een uur per dag aan de site besteed. Het is mijn project, mijn baby, en ik zal alles doen om het in leven te houden.’

Zitten je Libanese roots voor iets achter dat engagement?

‘Misschien. Libanon is een klein land, nog kleiner dan België, met ook veel wrijvingen tussen diverse gemeenschappen, maar dan om godsdienstige redenen. Toen ik aan de ULB journalistiek ging studeren, wilde ik correspondent worden en reizen. Buitenlandjournalistiek was mijn droom. Het is er helaas niet van gekomen en Vlaanderen is nu mijn buitenland.’ (*lacht*)

‘Vlaamse media hebben het communautaire thema lange tijd verwaarloosd’

Voor veel jongeren is journalistiek vandaag een verre droom, als je ziet hoe slecht hun werk wordt betaald.

‘Ja, schandelijk is dat. Ik heb vier jaar in de Erkenningscommissie voor beroepsjournalisten gezeten en was geschokt toen ik de dossiers van jonge en zelfs oudere journalisten zag. Velen leven bijna op de armoedegrens en werken met dagcontracten die niets voorstellen. Journalisten die *peanuts* verdienen zijn bijna verplicht een bijverdienste te vinden om te overleven en kunnen bijgevolg niet worden erkend. En wie wel de erkenning wil, wordt feitelijk gedwongen om van een armoeloon te leven.’

Wat vind je van de Vlaamse media op communautair vlak?

‘Ik heb het gevoel ze het communautaire thema lange tijd verwaarloosd hebben. Soms is er wel aandacht voor, maar in het algemeen lijken communautaire vragen hen koud te laten. Vlaamse redacties hebben veel meer aandacht voor klimaat, asiel en

terrorisme. Tegelijk zijn de Vlaamse kranten niet per se Vlaams-nationalistisch, behalve een site als *Doorbraak* dan. Voor zover ik heb kunnen observeren zie je in Vlaamse kranten geen duidelijk separatistische of federalistische tendensen.’

Hebben ze aandacht voor Wallonië?

‘Nee, tenzij het erom gaat beide landsgedeelten met elkaar te vergelijken, bijvoorbeeld in verband met verkeersdoden of het milieu. Zelfs het dossier Publifin, een politiek schandaal van jewelste, komt nauwelijks aan bod. Vlaamse nieuwsmidia laten Wallonië links liggen. In *Het Belang van Limburg* mag Christophe Deborsu wel een wekelijkse column over Wallonië schrijven, en af en toe komen Alain Gerlache en Béatrice Delvaux wel eens aan bod in een Vlaamse krant, maar daar stopt het. De VRT wijdt bijna nooit een item aan Wallonië. Een journalist van de VRT zei me dat wat ik op het RTBF-journaal breng over Vlaanderen, omgekeerd niet zou kunnen. Hun ombudsman zou overstemt worden met klachten omdat Vlaamse kijkers zoiets echt niet oké zouden vinden. Vlamingen hebben blijkbaar totaal geen behoefte om ook maar iets te weten te komen over de Franstaligen. Overigens blijven Vlaamse redacties het maar over *de Walen* hebben, waar ze eigenlijk *des Francophones* bedoelen. Niet alle Franstaligen zijn Walen.’

Misschien is er wel nood aan een Vlaamse *DaarDaar*, een *Là Là* die Vlamingen informeert over Franstalig België?

‘Velen vragen daarnaar, en ik zou dat ook graag doen, maar ik denk niet dat het veel succes zou oogsten. Ik vrees dat de Vlamingen onvoldoende geïnteresseerd zijn in Franstalig België. Jammer genoeg.’

Doen Vlamingen te veel aan navelstaren?

‘Toch wel, bijna alles draait rond de kerktoren. Vlamingen kijken niet meer verder dan de taalgrens. Wat ik wel

Joyce Azar: 'Ik denk zelf niet zwart-wit en probeer altijd de andere te begrijpen. Dat is mijn sterkte.'

geweldig vind is hun rijkdom aan eigen programma's en entertainment. Praatshows zoals *Terzake* zijn er in Franstalig België niet. Ik geniet zelf ook van die Vlaamse programma's. Maar voor de rest is het in Vlaanderen navelstaren of naar Groot-Brittannië en de VS kijken. Vlamingen zijn zeer anglofiel geworden, net als de Nederlanders trouwens. Nu, van hun kant staren de Franstalige Belgen eigenlijk ook alleen maar naar Frankrijk.'

Leidt dat niet tot een onvermijdelijke cultuurclash tussen Noord en Zuid?

'Nee, een verschil is nog geen clash. Voor mij zijn beide landsgedeelten complementair. Schrijf het toe aan mijn optimistische aard, maar ik zie ook veel positieve dingen. De cultuurwereld bijvoorbeeld is wel degelijk geneigd om samen te werken. De KVS ondertitelt nu alle voorstellingen, dat opent deuren. Dat zouden ze even goed in de Boerla in Antwerpen kunnen doen.'

Heb je de indruk dat de Belgische media de federale regeringsvorming

bemoeilijken?

(Zucht) 'Maar nee, hoe zouden ze ook? De politieke wereld zelf ligt dwars. Alleen persoonlijke ego's en partijbelangen tellen, en niemand durft risico's te nemen. En de media laten ze begaan. De media zijn wel sterk in het opblazen van politieke tweets. Iemand als Theo Francken dankt daar zijn populariteit aan. Zo beïnvloeden de media wel de publieke opinie en pompen de kranten hun leescijfers en populariteit op. Zonder de jacht op clicks overleven wij natuurlijk niet, maar het leidt soms wel tot sensatie. Tweets zijn clickbait maar werken ook polariserend en wakkeren het populisme en extreemrechts aan. Daar zijn de media dan toch verantwoordelijk voor.'

Hoe schat je de invloed in van je werk?

'Met *DaarDaar* probeer ik niet mensen te beïnvloeden. Ik wil ze informeren met een palet aan opinies, waar ik het zelf niet mee eens hoeft te zijn. Soms levert dat veel kritiek op, maar dat houdt me niet tegen om controversiële stemmen te laten horen.

Voor beïnvloeding is een concept als *DaarDaar* niet meteen geschikt. Dat kan wel met een krant die altijd dezelfde thema's belicht en dezelfde boodschap verkondigt. Ik denk zelf niet zwart-wit en probeer altijd de andere te begrijpen. Dat is mijn sterkte.'

Hoe zie je, tot slot, je toekomst?

'Bewolkt, zeg maar. *DaarDaar* is maar een kleine vzw, en financieel hebben we het moeilijk. Val maar eens op op dat immense internet. Met concurrenten als de RTBF, *La Libre* en *Le Soir* is het moeilijk om er een plek te veroveren. Dat geldt ook voor *Flandreinfo.be*, zelfs binnen de VRT weten veel mensen niet dat het bestaat. We leveren nochtans goed werk en ook de commentaren van de lezers zijn positief. Op een website moet je met *catchy* titels komen om lezers te trekken, en dat is een moeilijke evenwichtsoefening tussen ernstige info en sensatie. Op *La Une* zijn ze momenteel gelukkig blij met wat ik doe. Vandaar mijn persoonlijke toekomstvoorspelling: bewolkt met kleine opklaringen.'

FOTOGRAAF
WANNES NIMMEGEERS

Gemaakt voor *Het Laatste Nieuws*
op 3 april 2020

FOTO GEKOZEN DOOR
**FREDERIEK
VANDE VELDE**
FOTOGRAAF

‘In het begin van de lockdown wordt een bruisend centrum al snel een spookstad. Dan neemt de natuur het over, maar kunnen we wel genieten van een eenzame reiger in een prachtig toeristisch decor.’

PIETER KNAPEN,
SECRETARIS-GENERAAL EN
OMBUDSMAN, OVERLOOPT
DE RECENTSTE UITSPRAKEN

De Raad voor de Journalistiek vergaderde in april en mei via videoconferentie en heeft daarbij zeven uitspraken gedaan. Uitzonderlijk was er een klacht bij over een recensie van een restaurant.

DOSSIER 2020-13

FOUTE PRIJZEN BIJ RESTAURANTRECENSIE

Wijnbistro De Victorie uit Linden maakte bezwaar tegen een recensie in *Het Laatste Nieuws*. De journalist schreef dat prijs en kwaliteit niet in verhouding staan en gaf een vier op tien voor eten, een twee voor bediening en een zes voor comfort. Naast het artikel stonden de minimum- en maximumprijzen van de voorgerechten, hoofdgerechten en nagerechten. Maar die prijzen waren fout. De eindredacteur had ze opgezocht op internet en bij het artikel gezet, maar het waren niet de prijzen van de wijnbistro, maar van het duurdere gelijknamige gastronomisch restaurant van dezelfde eigenaar. De bistro vroeg een rechtzetting, waarop de redactie de prijzen op *HLN.be* aanpaste.

De Raad vindt die rechtzetting niet loyaal. In de krant is geen rechtzetting gepubliceerd, en op de website heeft de redactie de prijzen wel aangepast, maar zonder te melden dat het om een rechtzetting ging. Dat strookt niet met de richtlijn bij artikel 6 van de Code, die zegt dat het bij ernstige fouten in online berichtgeving niet volstaat om het artikel te updaten, maar dat de journalist de fout moet erkennen en publiceren. **De klacht is gegrond op dit punt.**

De Wijnbistro maakte ook bezwaar tegen de quoteringen en de uitspraken van de journalist over onder meer de prijs-kwaliteitverhouding. Op dat vlak is de klacht ongegrond. Het was duidelijk aangegeven dat het artikel een recensie was, en als auteur van een commentaarstuk of recensie geniet een journalist een grotere mate van vrijheid om zijn mening te geven.

DOSSIER 2020-11

MICHAEL FREILICH MAAKT BEZWAAR TEGEN TITEL

Het artikel in *De Morgen* gaat over de kritiek binnen N-VA op Kamerlid Michael Freilich, omdat hij in zijn kantoor in het parlement een joodse kandelaar had aangestoken in het kader van Chanoeka, het joodse feest van het licht, terwijl N-VA vindt dat religieuze symbolen niet thuishoren in het parlement. Vooraanstaande en minder bekende leden van N-VA geven commentaar en kritiek op dit voorval en enkele andere incidenten.

Freilich neemt aanstoot aan de titel: 'Freilich: een ongeleid projectiel binnen N-VA. Na filmen in gesloten commissie nu godsdienst belijden in parlement'.

De Raad verklaarde de klacht ongegrond. Hij is van oordeel dat de titel strookt met de inhoud van het artikel. Hij geeft de inhoud kort, bondig en samenvattend weer om zo de aandacht van de lezer te trekken, wat eigen is aan titels.

DOSSIER 2020-09

FANCLUB MICHAEL JACKSON STOORT ZICH AAN ARTIKEL

Het artikel in *DS Avond* en op *Standaard.be* gaat over het beleid van radiostations tegenover de muziek van Michael Jackson en stelt de vraag wie had kunnen denken dat het moeilijk zou worden om zijn muziek op de radio te draaien, gezien de beschuldigingen van kindermisbruik. De fanclub zegt dat de journalist aanneemt dat Jackson schuldig is aan kindermisbruik, terwijl die onschuldig is verklaard.

De klacht is ongegrond. Het artikel gaat over radiostations die, naar aanleiding van de documentaire *Leaving Neverland*, voorbehoud gingen maken bij het draaien van muziek van Jackson. De redactie vroeg zich in een jaaroverzicht af hoe dat is kunnen gebeuren. Dat is een vrije redactionele keuze. Klager verwacht van de journalist een onderzoek en een uitspraak over schuld of onschuld van Jackson, maar dat is volgens de Raad binnen de context van dit artikel niet aan de orde. Het gaat niet over de mogelijk door Jackson gepleegde feiten, maar over de reacties van radiostations op een documentaire die internationaal ophef veroorzaakte. Bovendien vermeldt het artikel expliciet dat Jackson bij eerdere beschuldigingen een minnelijke regeling trof en werd vrijgesproken.

DOSSIER 2020-10

HERKENBAAR OP FOTO IN BUITENLANDS CAFÉ

Het Laatste Nieuws schetst een beeld van Belgische ViaVia reiscafés in onder meer Peru, Indonesië en Oeganda. Bij het artikel staat een sfeerfoto van het café in Jogjakarta, Indonesië, die de journalist kreeg van de uitbaatster. Op de foto staan klagers en elf andere mensen. Klagers

'Bij ernstige fouten in online berichtgeving volstaat het niet om het artikel te updaten. De journalist moet de fout erkennen en publiceren'

spreken van schending van de privacy. **De Raad verklaarde de klacht ongegrond.**

De journalist kreeg de foto van de uitbaatster en kon er volgens de Raad redelijkerwijs en te goeder trouw van uitgaan dat hij ze als zodanig kon publiceren. Verder is een café een publiek toegankelijke ruimte en zoomt de foto niet in op klagers. Ze geeft een algemeen beeld met dertien mensen in het café. De inhoud van het artikel en de foto zijn ook niet controversieel. Daarom is de foto niet in strijd met de richtlijn van de Code over beelden op openbare of voor de pers toegankelijke plaatsen.

DOSSIER 2020-12

NAAM EN ZIEKTE VAN OVERLEDEN MAN SCHENDEN PRIVACY

Het artikel in *Het Laatste Nieuws* gaat over een man die pas twee maanden na zijn overlijden gevonden werd in zijn sociale woning in Sint-Truiden. Zijn dochter diende een klacht in vanwege schending van haar privacy en die van haar familie. **De Raad verklaarde de klacht deels gegrond.**

Gegrond vanwege de vermelding van naam, voornaam en ziekte van het slachtoffer. Het thema van het artikel is van maatschappelijk belang, maar de vermelding van de naam en de voornaam voegt daaraan niets toe. Ook gegevens over ziekte en gezondheid, zoals de verwijzing naar keelkanker, behoren tot het privéleven.

Ongegrond wat betreft de foto van de woonblokken en de publicatie van de straatnaam. Foto en straatnaam maken op zich identificatie van het slachtoffer niet mogelijk, omdat het gaat om algemene gegevens en niet om een specifiek adres. Bovendien is het feit dat het gaat om sociale woningen relevant voor het artikel en is de publicatie van een algemene foto van de woningen binnen die context verantwoord.

LEES DE VOLLEDIGE UITSPRAKEN OP WWW.RVDJ.BE

DOSSIER 2020-08

'GEHEIM' VAN ANONIEME GETUIGE TOCH HERKENBAAR?

In de rubriek 'Mijn geheim' in *Het Laatste Nieuws* vertelde een man, onder een pseudoniem, dat hij ooit heel rijk was, maar zijn fortuin verloor en nu doet alsof hij nog rijk is. Klagers zeggen dat ze de man, ondanks zijn schuilnaam, herkennen. Ze omschrijven hem als wanbetaler en zeggen dat de journalist haar verhaal onvoldoende gecheckt heeft. Ze vroegen een rechtzetting, maar dat werd geweigerd.

De Raad zegt in zijn uitspraak het niet absoluut zeker is of klagers en de journalist over dezelfde persoon spreken. Klagers brengen aannemelijke argumenten aan om de getuige te herkennen als de man die hem benadeeld zou hebben. De journalist van haar kant wil haar bron niet bekendmaken, wat haar recht is.

De Raad verklaarde de klacht ongegrond. Hij wijst erop dat een journalist ook bij een persoonlijk getuigenis een redelijke inspanning moet doen om de feiten te checken. Maar klager, die een rechtzetting of wederwoord vroeg, legt geen bewijzen voor die aantonen dat er in het artikel feitelijke fouten zouden staan of dat - in het kader van het persoonlijke getuigenis, wat het format was van het artikel - relevante feitelijke informatie achterwege is gelaten.

DOSSIER 2020-07

WEDERWOORD TOEGEZEGD MAAR NIET GEPUBLICEERD

Het artikel op *derijkstebelgen.be* gaat over de financiële resultaten van Imperbel, dat dakbedekking maakt. Het bedrijf wees de redactie op onnauwkeurigheden over zijn product en zijn aandeelhouders en gaf bijkomende, relevante feitelijke informatie over de winstcijfers van het bedrijf en de groep.

De hoofdredacteur liet weten dat hij bijkomende informatie wilde verwerken of eventuele fouten wilde rechtzetten, maar heeft dat niet gedaan. De informatie over product en winstcijfers is niet verwerkt en de bemerking over het aandeelhouderschap is niet opgenomen in het betwiste artikel, terwijl dat wel gebeurde in een oud artikel. **Daarom is de klacht gegrond.**

**INGRID
VAN DAELE**

VROEGER
Journaliste bij *Knack*

NU
Woordvoester
Staatsveiligheid

**‘Ik word nog steeds
gedreven door
nieuwsgierigheid’**

INGRID VAN DAELE WERD WOORDVOERSTER VAN DE STAATSVEILIGHEID

'Ik begon in de journalistiek als eindredacteur, kort bij *Trends* en vervolgens bij *Knack*. Ook had ik een rubriek over personal finance. Niet mijn favoriete onderwerp, maar ik wilde nu eenmaal heel graag schrijven. Toen er in 1999 een redacteur bij *Knack* vertrok, vroeg en kreeg ik zijn baan. Een van mijn eerste onderzoeken ging over de luchtvaartsector. Vlak daarna crashten twee vliegtuigen in het World Trade Center in New York – toen kwamen mijn bronnen goed van pas. Zo begon ik over internationale politiek te schrijven, van de Amerikaanse presidentsrace tussen Bush en Kerry tot de Duitse verkiezingen van 2005. Ook deed ik verslag vanuit Soedan toen het land onafhankelijk werd. Daarna richtte ik me op nationale onderzoeks-journalistiek met dossiers over de Fortis-affaire en de diamantsector.'

'Mijn exit uit de journalistiek in 2012 werd ironisch genoeg ingeluid door een artikel in *De Standaard* dat ging over wat voor lastige job het woordvoerschap is (*lacht*). De eerste zin was "Minister van Binnenlandse Zaken Joëlle Milquet zoekt een nieuwe woordvoerder". Die 'lastige job' leek mij een kans tot meer verdieping; bij *Knack* scheef ik toen vooral over justitie en politie. Ik solliciteerde en kreeg de baan, in een enorm turbulente tijd. De Local Task Forces werden net geoperationaliseerd om vertrekkende Syriëstrijders in het oog te houden. Op 24 mei 2014, de dag voor verkiezingen, vond de aanslag op het joods museum in Brussel plaats. De dader bleek te zijn teruggekeerd uit Syrië.'

'Omdat dossiers als terrorisme en spionage me fascineren, werd ik in 2017 woordvoerder bij de Staatsveiligheid. Ook in deze functie is het belangrijk om vertrouwensbanden op te bouwen, al doe ik dat nu vanaf 'de overkant', zoals sommigen het noemen. Zelf zie ik vooral veel overeenkomsten: ik word in mijn werk nog steeds gedreven door nieuwsgierigheid, respecteer bronnen en check zaken voordat ik ze wereldkundig maak. Eenmaal journalist, altijd journalist, vind ik.'

'De inlichtingendienst komt niet vaak naar buiten met nieuws. Doen we dat wel, dan krijgt dat proportioneel veel aandacht. Als woordvoerder zoek ik voortdurend een balans tussen discretie – noodzakelijk voor een inlichtingendienst – en het publiek informeren over wat onze dienst doet. Mensen weten dat onvoldoende en we willen daar zeker open zijn.

'Ik zoek voortdurend een balans tussen noodzakelijke discretie en het publiek informeren'

Daarom geven we achtergrondbriefings aan journalisten, brengen we een jaarrapport uit, hebben we een website. Tegelijkertijd mogen we geen bronnen of dossiers in gevaar brengen. Daarom kunnen we zelden ingaan op individuele dossiers, soms tot frustratie van journalisten.'

'Met veel journalisten heb ik een goed contact. Maar het gebeurt ook dat ik moet ingrijpen. Zo werd er onlangs gepubliceerd dat er vijf gevallen van infiltratie bij de Staatsveiligheid en vijftien bij de militaire inlichtingendienst zouden zijn. Die info – die werkelijk schokkend zou zijn als ze waar was – zou van een betrouwbare bron komen, maar was onwaar. Ons recht van antwoord werd gepubliceerd, maar onlangs nam een journalist van *Le Monde* de onjuistheden toch weer over. Dat had zeer nefast kunnen zijn voor onze relaties met buitenlandse diensten, die ook de pers lezen en mogelijk uit angst voor spionage hadden kunnen beslissen om niet langer informatie met ons te delen. Dat was een lastige week voor mij – al maakt dit mijn werk ook juist heel boeiend.'

'Als woordvoerder moet je altijd beschikbaar zijn. Toch heb ik nu meer tijd in de weekends, want ik kan me mentaal iets meer van mijn dossiers losmaken dan toen ik journalist was. In mijn vrije tijd ben ik begonnen met beeldhouwen, dat wilde ik al langer en speelt nu een belangrijke rol in mijn leven. Het helpt me om moeilijke tijden te relativeren.'

'De journalistiek is de laatste tien jaar erg veranderd. Vroeger werd alles drie keer gecheckt voordat het werd geprint, nu worden stukken die al online staan achteraf gecorrigeerd. Een positieve verandering vind ik dat er grotere internationale onderzoeken en samenwerkingen zijn, al is de keerzijde daarvan dat ontwikkelingen in eigen land soms uit het oog worden verloren. Hoewel het er voor journalisten niet gemakkelijker op is geworden, zie ik nog steeds zeer goede journalisten met diepgaande kennis aan dossiers werken. Soms kijk ik vol bewondering naar de contacten die zij weten te leggen.'

Opgetekend door Selma Franssen

Was dat schrikken toen eind mei plots **Jeroen Denaeghel** opdook als woordvoerder van het Vlaams Agentschap Natuur en Bos. Jeroen is nog hoofdredacteur van *P-magazine* geweest en werkte ook voor andere magazines en tv-programma's. Befaamd is hij nog steeds van zijn deelname aan het tv-realityprogramma *Big Brother* toen dat in 2000 van wal stak. De kroniek van Jeroen Denaeghel: hoe een stroper soms zelfs letterlijk boswachter wordt. Tenzij hij daar bij het Agentschap Natuur en Bos voor een undercoverreportage is natuurlijk.

Dirk De Mesmaeker is de nieuwe hoofdredacteur van RINGtv. Hij komt in de plaats van Dirk De Weert, die op 1 juli met pensioen is gegaan en een kwarteeuw hoofdredacteur van de regionale omroep was. Ook Dirk De Mesmaeker is van bij het prille begin in 1995 verbonden aan RINGtv. Voordien was hij aan de slag bij *Het Laatste Nieuws* en *Het Nieuwsblad*.

Goed nieuws voor onze collega's bij de **private omroepen**: op 1 juni zijn hun lonen met 2 procent verhoogd. Dat komt omdat de spilindex die in hun paritair comité 227 wordt gehanteerd, in april is overschreden.

Twee nieuwe hoofdredacteurs bij de VRT Nieuwsdienst: **Dimitri Verbrugge** en **Elke Jacobs**. Dimitri vervangt **Inge Vrancken** als hoofdredacteur van *Het Journaal* en de themacel

ONDER EMBARGO

Buitenland. Inge gaat opnieuw journalistiek veldwerk doen. En Elke komt in de plaats van **Brecht Decaestecker** als hoofdredacteur Digitaal, Jong en de themacel Algemeen en Cultuur. Brecht is intussen hoofdredacteur van *Het Laatste Nieuws*.

En twee nieuwe hoofdredacteurs bij *De Tijd*. Alhoewel, wat is nieuw: **Isabel Albers**, tot nu redactiedirecteur, zet voortaan als algemeen hoofdredacteur de lijnen uit bij *De Tijd* en *L'Echo*. Bij *De Tijd* zelf komt **Peter De Groot** aan het roer, in de plaats van Stephanie De Smedt – zij gaat vanaf het najaar innovatieve journalistieke projecten uitwerken. **Pieter Blomme** wordt adjunct-hoofdredacteur.

Bij *AutoGids* doen ze het met één hoofdredacteur, en dat is sinds 1 mei **Alain Devos**. Alain werkte eerder voor onder meer *De Morgen*, en combineert zijn nieuwe job bij *AutoGids* met het hoofdredacteurschap van *AutoWereld*. **Tony Verhelle**, de vorige hoofdredacteur van *AutoGids*, is met pensioen gegaan maar blijft zijn kennis en ervaring ter beschikking stellen van uitgever ProduPress.

Jeroen Vandeputte was tot begin dit jaar chef sport van *Het Laatste Nieuws*, maar vinden we nu terug bij *Het Nieuwsblad*, waar hij eindredacteur nationaal is.

Een aanvulling bij het interview met drie leidende sportjournalisten in ons vorige nummer. Iets te categoriek zei **Guy Franssen**, chef *Sportwereld* bij Mediahuis, daarin dat er bij *Het Nieuwsblad* geen vrouwen op de sportredactie zitten. Daarbij verloor Guy even **Marie Anne Devos** uit het oog, eindredacteur sport regio Oost-Vlaanderen en 'al jaren een fijne collega'.

Twee Apache-journalisten – hoofdredacteur **Karl Van den Broeck** en journalist **Stef Arends** – moeten zich voor de correctionele rechtbank verantwoorden voor schending van de privacy en belaging van vastgoedondernemer **Erik Van der Paal**. Apache maakte in 2017 verborgen opnames van Van der Paal toen die in het sterrenrestaurant 't Fornois Antwerps burgemeester De Wever en een rits schepenen ontving voor zijn verjaardagsfeest. Apache voerde projectontwikkelaar Van der Paal herhaaldelijk op in berichtgeving over duistere vastgoedoperaties in Antwerpen.

De raadkamer verwees beide journalisten naar de **correctionele rechtbank** met het argument dat de klacht van Van der Paal een debat ten gronde verdient. Enerzijds is er het recht van pers en publiek op informatie, anderzijds is het de vraag of Van der Paal wel een publieke figuur is en zijn verjaardagsfeest een maatschappelijk relevant evenement. Aan de correctionele rechtbank komt het nu toe uit te

maken of het filmen met verborgen camera was geoorloofd.

De **kerk** investeert niet enkel in communicatie online, maar blijft ook geloven (*no pun intended*) in print. Zo krijgt *Kerknet.be* het gezelschap van een glossy met de rake titel *Oh God!*. De productie van het magazine is in handen van Revista, dat ook tekent voor dit eigenste blad. De eerste druk van *Oh God!* was al in voorbestelling uitverkocht. Met de tweede druk erbij komt de kaap van 5.000 verkochte exemplaren in zicht.

PXL Hogeschool lanceert in Hasselt een nieuw postgraduaat 'Journalistieke vaardigheden'. Mensen met een zwak voor actualiteit en een hart voor journalistiek leren er publiceren en produceren in alle media-vormen: tekst, audio en video. Het gaat om een zeer praktijkgerichte opleiding, laat verantwoordelijke Eric Pompen weten, met lectoren die gepokt en gemazeld zijn in het vak.

HLN Live, zo heet de livestream die *Het Laatste Nieuws* sinds kort online aanbiedt. De klok rond worden beelden aangeboden van evenementen, persconferenties, breaking newsstories, weerberichten en verkeersupdates. De beelden komen van VTM Nieuws (waarmee *HLN* in NewsCity zit), van regionale correspondenten en van internationale bronnen zoals CNN. 'Met deze Belgische primeur zet *HLN* behalve op tekst en foto nog meer in op video', aldus **Geert Dewaele** van DPG Media.

Overleden: **Louis (roepnaam Pierre) Awouters** (96), die 44 jaar voor *Het Belang van Limburg*

heeft gewerkt, op het laatst als chef van de politieke redactie. Louis heeft daarmee nog altijd de langste staat van dienst als journalist bij *Het Belang*.

Hierboven krijgt hij alvast het gezelschap van **Edgar Eernalsteen** (90), oud-redacteur van *Gazet van Antwerpen*, die hoofdzakelijk reportages maakte voor de krant.

Eveneens 90 geworden is **Theo Frison**. Hij werkte als freelance cameraman voor buitenlandse tv-stations en werd daarna redacteur bij *Het Nieuwsblad* in Antwerpen. Theo was medestichter van ESPA, de Vereniging van Maritieme Journalisten.

Slechts 74 geworden is **Paul 'Polle' Teughels**, decennialang fotograaf voor *Het Laatste Nieuws* en gewaardeerd als een topper in zijn vak met een hart van goud.

En ook bij *Knack* zien ze een oud-collega het tijdelijke wisselen voor de eeuwigheid: **Lode Willems**. Hij werd 85.

Ook overleden is **Anne De Graaf** (50). Anne werkte voor *Gazet van Antwerpen*, *Het Nieuwsblad* en *De Morgen* en was op het eind als freelance fotografe actief. Op

haar manier heeft Anne nog mee aan de kar getrokken voor de wet ter bescherming van het journalistieke bronnengeheim. In 2004 had ze in *De Morgen* bericht over een vertrouwelijke bijeenkomst van Antwerpse justitie- en politiefunctarissen over de aanpak van terrorisme. Het federale parket heeft toen haar telefoonverkeer in kaart gebracht en huiszoekingen uitgevoerd bij Anne thuis en op de redactie van *De Morgen*. Toen dat uitkwam, heeft Anne met steun van de VVJ een morele schadevergoeding van 500 euro verkregen. Intussen was in 2005 de wet op het bronnengeheim een feit geworden.

Over bronnengeheim gesproken... In tijden van **contact-opsporing** - of dat nu via telefoon of app gebeurt - is het evident dat journalisten altijd aandacht zullen hebben voor hun beroepsethische plicht om vertrouwelijke bronnen voor zich te houden. Daarbij worden ze dus geruggesteund door het wettelijke recht om dat te doen.

Behalve journaliste voor *Knack* en *MO** is **Tine Hens** nu ook 'Leuvense wereldverbeteraar'. Dat blijkt toch uit het nieuwste boek van **Luc Vanheerentals**. In *'De Leuvense wereldverbeteraars'* behandelt Luc een hele reeks 'van onderuit gegroeide wereldverbeterende initiatieven in het Leuvense'. Zo besteedt hij specifiek in onze sector ook aandacht aan het documentaire filmfestival *Docville*, een website als *Gezondheidswetenschap.be*

en de Universitaire Werkgroep Literatuur en Media.

Na Nederland en Ierland verovert **Mediahuis** nu ook het Groothertogdom Luxemburg. Mediahuis neemt er het mediahuis Saint-Paul Luxembourg over, dat onder meer de kwaliteitskrant *Luxemburger Wort*, de website *Luxembourg Times* en het weekblad *Télécran* uitgeeft. Bij Saint-Paul Luxembourg werken een honderdtal vaste en twee keer zoveel freelance journalisten. De titel *LW* heeft een oplage van 55.000 exemplaren.

Bij de **anti-racismebetoging** in Brussel op zondag 8 juni zijn behalve demonstranten ook twee journalisten door de politie aangepakt. Een van hen werkt voor het Franse persagentschap AFP, de andere voor de Spaanse krant *El País*. De AJP, zustervereniging van de VVJ, kaartte de incidenten aan bij het Comité P.

Het factchecken van informatie over Europese kwesties. Dat is de insteek van het Europese studentenproject **EUFACHECK**, waaraan 33 journalistieke scholen uit 24 landen meewerken. Ook enkele Vlaamse hogeschoolopleidingen journalistiek doen mee. EUFACHECK voerde intussen ruim honderd factchecks uit. "Dit is niet zomaar een educatief project", zegt coördinator **Nadia Vissers** (Artesis Plantijn Hogeschool), "het helpt ook effectief om bijvoorbeeld desinformatie over corona te ontkrachten." Ga zeker eens kijken op www.eufactcheck.eu, daar is ook een interessant handboek over factchecken te vinden.

Creatief met corona, dat zijn *De Morgen* en *Humo* nu ze deze zomer in samenwerking met radiozender Willy een **Drive-in Festival** organiseren. Gedurende vier weekends in juli en augustus zullen muzikliefhebbers op verschillende locaties in Vlaanderen vanuit hun eigen wagen kunnen genieten van straffe Belgische liveacts. Meer informatie over de lineup, data, locaties en tickets volgt later.

Een ware proficiat aan **SKEPP**, de Studiekring voor Kritische Evaluatie van Pseudowetenschap en het Paranormale, dat zijn dertigste verjaardag viert. Opggericht op 8 juni 1990 door 13 (!) waarheidslievende lieden, voert de vereniging een niet aflatende strijd tegen de almaar groeiende massa complottheoretici, anti-vaxxers, kwakzalvers, 5G-panikeurs en sinds kort ook coronafantasten.

Vijf weken. Zolang heeft **Roularta** de verspreiding van zijn breedpublieksbladen *De Zondag* en *De Streekkrant* uiteindelijk stopgezet. Begin mei rolde *De Zondag* weer van de persen, en halfweg mei werd ook *De Streekkrant* weer verdeeld. Beide publicaties sneuvelden tijdelijk door de sluiting van handelszaken tijdens de corona-lockdown. Ook de implosie van reclameinkomsten speelde uitgever Roularta veel parten.

Nog een slachtoffer van de coronacrisis was *Sport/Voetbal-magazine*. Hiervoor drukte Roularta op de stopknop tot de vaderlandse voetbalcompetitie wordt hervat, en dat is tot nader order begin augustus.

Het volgende nummer verschijnt op dinsdag 1 september 2020.

© Photonews

Het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek is er ook voor journalisten

Ben je op zoek naar betrouwbare bronnen?

Het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek (FWO) financiert al meer dan 90 jaar fundamenteel, kennisverleggend en strategisch wetenschappelijk onderzoek aan de Vlaamse universiteiten en andere kennisinstellingen. In onze database vind je meer dan 30.000 onderzoeken.

Ben je op zoek naar boeiende verhalen?

Onze onderzoekers vertellen over de laatste ontwikkelingen in hun vakgebied op onze website en onze sociale media.

Browse door de database en ontdek de verhalen op:

www.fwo.be/onderzoekers-in-beeld

@fwovlaanderen

DATABASE GEFINANCIERD ONDERZOEK

Ruim 30.000 onderzoeken, opgenomen sinds 1928. Zoeken is eenvoudig: op naam, titel of trefwoord.

LOPEND ONDERZOEK

1500 predoctorale en 850 postdoctorale onderzoekers in dienst. 1.245 onderzoeksprojecten.

ONDERZOEKERS VERTELLEN

Boeiende verhalen en blogs van FWO-onderzoekers.

INSTAGRAM

Elke week neemt een FWO-onderzoeker de Instagrampagina over.

CONTACT

Kim Barbé | 02 550 15 48
Liesbeth Delvax | 02 550 15 67
communicatie@fwo.be

Vlaanderen
verbeelding werkt

